

Nr. 8 • 1938

OLITSEILEHT

EESTI KINNITUS-AKTSIASELTS

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi kinnitusi:

elu-, tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-,
kasko- (laevakerede) ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud üldkokku Kr. 5.310.000.—

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12.
Kõnetr. 426-66. Telegr.-aadress: „POLARIS“.
Osak. asub Tartus, S. Turg 11. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakondades.

KLEIDI- ja
VOODRIRIIET,
PITSE,
PAELU jne.

Soovitame rikkalikus valikus

A/s. RAUANIIT
TALLINN

Käsituskindlate lõhkeainete,
süütevahendite ja jahipüssirohu

suurladu

K-Üh.

M. J. SEPP & Ko.

Tallinn, S. Karja 18-20, tel. 462-22

MÜÜB: mitmesuguseid käsituskindlaid
lõhkeaineid, süütekapsleid, elektrisütikuid,
süütenööri, jahipüssirohtu „Põhjakotkas“ jne.

Põllutöökoja orderite järgi saadetakse
lõhkeainet välja igal teisipäeval ja
reedel.

Politseileht

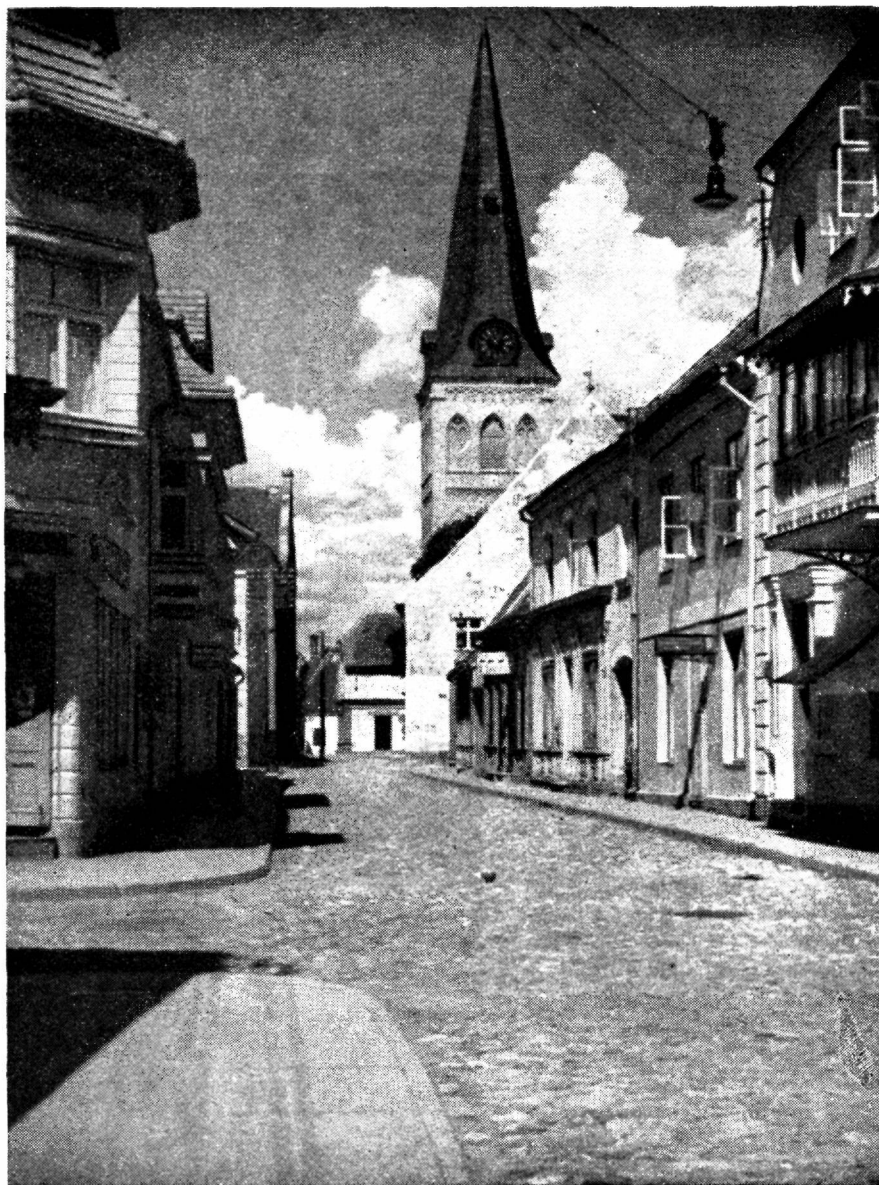
ILMUB 3 KORDA KUUS

Nr. 8 (511)

TALLINNAS, 3. MAIL 1938

XVII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Uuel ajastul. — Emadepäev — päev kodule. — Jahiõigus — prof. E. Ein. — Ühingute ja nende lütude ühiskondlikust tähtsusest — E. Aron. — Ülevaade Eesti riigivõimude võitlusest riigivastaste elementidega Vabariigi iseseisvuse aja kestel. — Elupilte vanglast. — Politseiametnike Keskkogu tegevus 1937. a. — Kaitseseisukorra seadus uuendati — jm. KAANEL: Politseihoone Haapsalus.

Vana Pärnu

UUEL AJASTUL

lahendamisel ja on viinud oma reaalspoliitilise mõtlemisviisiga meid raskusist välja.

Konstantin Päts on meie suur riigimees, kes oma reaalspoliitilise mõtlemisviisiga on suureks demokraadiks, kes on kogu eluaeg olnud sellel arvamusel, et üksikud isikud ei suuda rahvaste elus seda üles ehitada ega korda saata, mis teevad asutused. Meie ei tahaks askuda, et meil leidub neid, kes tõsiselt ei rõõmutseks selle üle, et oleme jõudnud tagasi normaalsele aegadele, mil meil kehtiv on demokraatlik kord ja et selle etteotsa on valitud meie suurim riigimees, kellel suuri teeneid on riiklikus ülesehitustöös ja juhtimises.

Ülal: President K. Päts pojapoja Matiga.

All: oma perekonna keskel.

K. Päts.

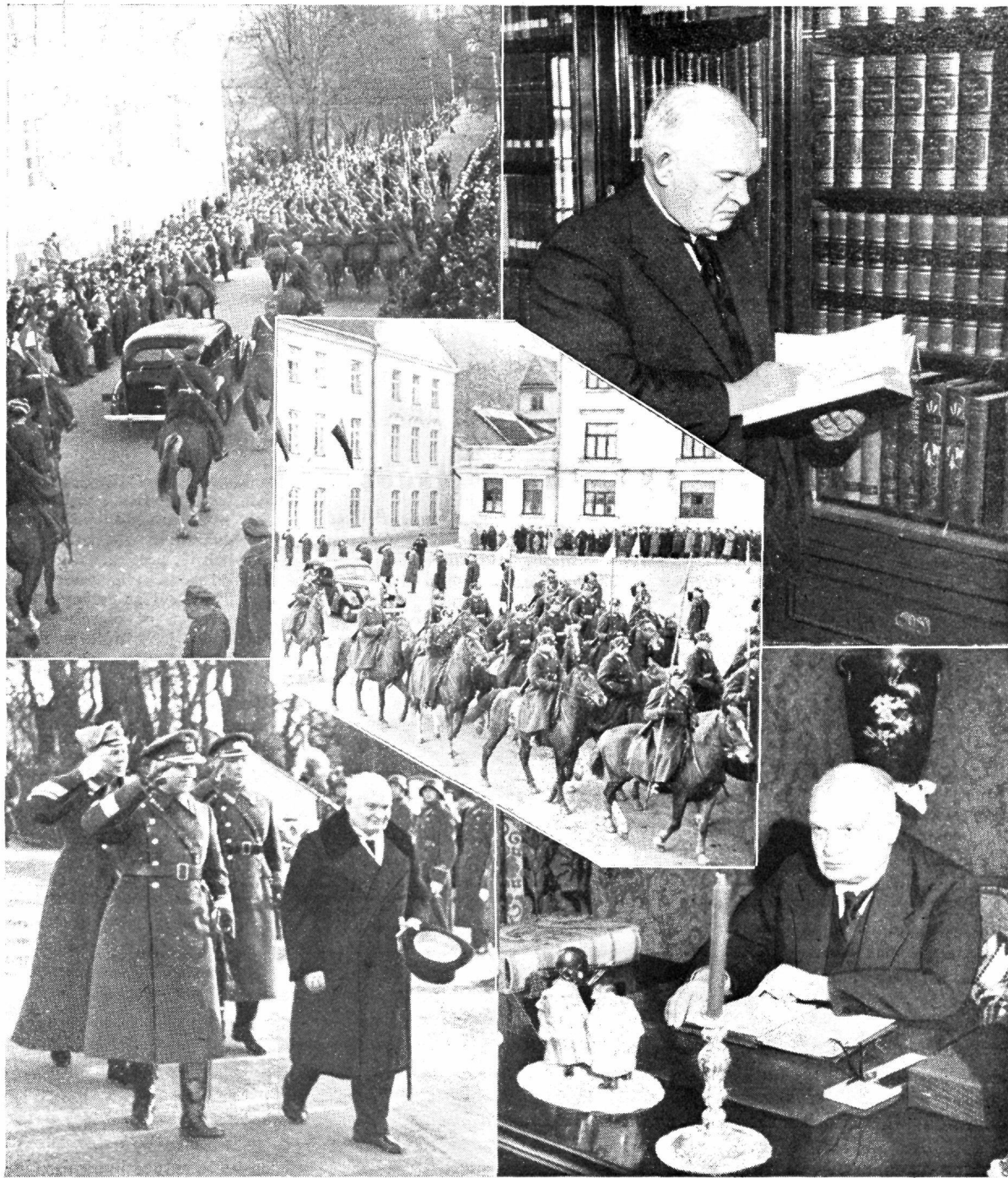
Eesti Vabariigi esimene President

24. aprillil k. a. astus ametisse uue Põhiseaduse kohaselt valitud esimene Eesti Vabariigi president Konstantin Päts. Sellega oleme jõudnud ajastuni, mil uus Põhiseadus on leidnud täies ulatuses praktilist rakendust meie riigielus. See päev on Eesti riigile ja rahvale ajalooliseks sündmuseks, sest raske töörikas üleminekuaajajärk on veerenud ajalukku ja oleme jõudnud uude demokraatlikku ajajärku.

Konstantin Pätsi valisid kolm eesti rahva esinduskogu ühiselt Eesti Vabariigi presidendiks. Nad valisid mehe, kellel on suuri teeneid meie riigi loomisel, ülesehitamisel ja juhtimisel. Meie rahval ja riigil on viimaste aastakümnete kestel tulnud elada üle väga raskeid katsumispäevi ja meie suur riigimees Konstantin Päts on alati leidnud õige tee selliste raskete küsimuste

Meie pildimontaažil näeme ülal vasakul: Vabariigi Presidenti K. Pätsi pärast ametisse astumist Toompealt ratsaeskordi saatel pidulikul sõidul läbi linna Kadrioru lossi; all vasakul: Kadrioru lossi ette jõudnult sammumas aukompanii paraadi vastuvõtule; keskel: väljumas Toompea lossist; paremal ülal: oma raamatukogus ja all: oma korteris töölaua taga.

Tahkuranna koolimaja, kus õppis omal ajal president K. Päts.

Konstantin Päts sündis 1874. a. veebruarikuu 23. päeval Tahkuranna vallas Pärnumaal. Tema poliitilise tegevuse algus langeb ühte ajaga, mil ta asus Tallinnas ilmuvat ajalehte „Teatajat” toimetama. Olles edumeelse eesti erakonna juhte, hakkab ta ajalehe veerugudel õhutama rahvast rohkem aktiivsemalt osa võtma avalikkusest ja „Teataja” suurim saavutus oli K. Pätsi juhtimisel võit Tallinna linnavalimistel 1904. a., mille tagajärjel Tallinna linnavalitsus läks sakslaste käest eestlastele üle. Sellest ajast arvates on ta eesti rahvale võimu ja asutuste kättevõitlejaks olnud kõigi nende aastakümnete kestel. See

tee on talle olnud küllalt okkiline. Kuni iseseisvuse ajani oli lakkamatu võitlus eesti rahva õiguste eest, mille tagajärjel ta pidi küll maapaos olema ja vanglaid külastama. Kui endist Vene riiki tabas revolutsioon ja Eesti hakkas ennast ise korraldama, milleks kutsuti kokku Eesti rahvuskongress 1917. a., siis valiti K. Päts juba selle juhatajaks.

Ajutine Maanõukogu moodustas 19. veebruaril 1918. a. Päästekomitee, kelle ülesandeks oli Eesti iseseisvuse väljakuulutamine. Sellesse komiteesse kuulusid K. Päts, K. Konik ja J. Vilms ning Päästekomiteel osutuski võimalikuks välja kuulutada Eesti iseseisvus 24. veebruaril 1918. a. ja selle alusel moodustada Ajutine Valitsus, K. Pätsiga kui pea- ja sise-ministriga eesotsas. Saksa okupatsioon lammatas kõik Eesti riigi eluavaldused ja K. Päts saadeti okupatsioonivõimude poolt vangilaagrisse. Vabanenud pärast okupatsiooni lõppu, asus ta jällegi valitsuse etteotsa ajastul, mil idast punaväelased ründasid meie kodumaad. Iseseisvuse ajal algab tal väga vaheldusrikas poliitiline tegevus. Ta on mitmel korral riigivanemana valitsuses ja sageli pöörduktakse tema poole raskeil ja keerulisil hetkil. Olles valitsuse juht 1934. a., s. o. ajal, mil uue nn. vabadsõjalaste parandatud põhiseaduse kehtimahakamiseks järgnes äge poliitiline võitlus, mis ähvardas viia riigi korralgeduseni, viis ta rahva ilma suurema valuta välja sellest sisepoliitilisest kriisist, ja tema teene on, et oleme jõudnud välja uuele põhiseadusele ja kindlaile asutusele, mistõttu Eesti riik võib ilma sisemiste vapustusteta areneda.

Erika Viirsalu

EMADEPÄEV — päev kodule

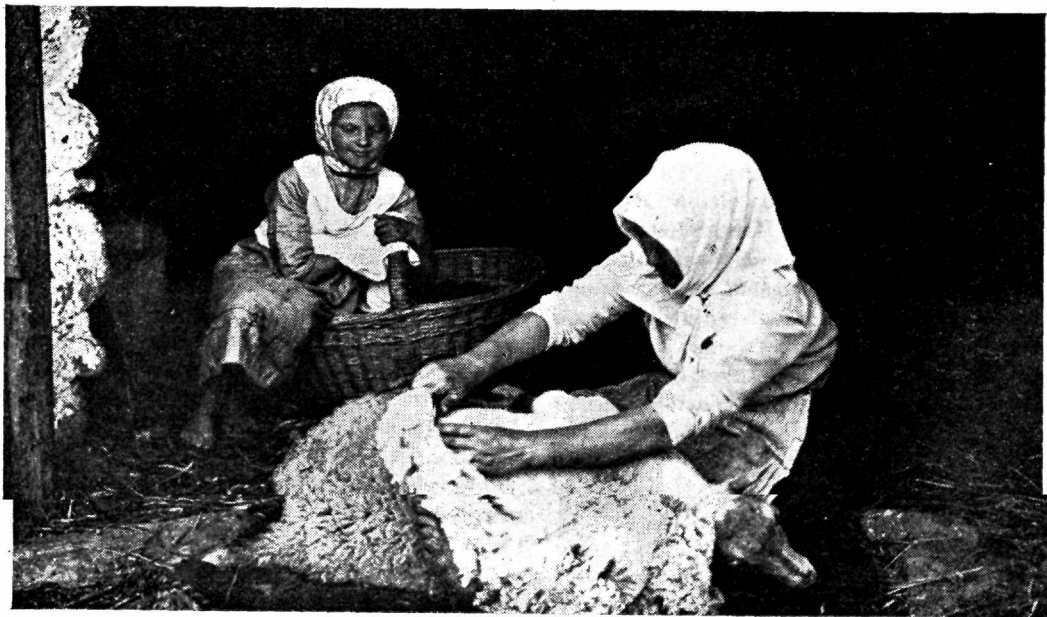
Uue kevadega saabub uus emadepäev. Päev, mil heidame hetkeks kõrvale töö, mil meie mõttes ja meeles oleme kõik pojad ja tütreid ja tahame tunda ja väljendada seda, mis meil on öelda kodule, oma emale ja kõigile eesti emadele.

Üks meie kirjanikest on kirjutanud lähedast minevikust jutustuse, milles kõneleb noorest andekast mehest, kes oma vanemate töö ja hoolitsusega on saanud kõrgema hariduse osaliseks ja on tõusnud kuulsaks ja lugupeetud arstiks. Kohustused ja kuulsus täidavad tema mõtted. Ühel päeval jõuab kuulsa arsti majja kodukülalt lihtne vanainimene kompsudega käevangus — tema ema. Suur mees peatub oma askeldusis — emaga on tulnud silme ette kõik, mis on kodune: lapsepõlve sõbrad, kodused kohad ja armsad inimesed, kes tema eest hoolitsedes on muutunud vanaks ja halliks — kõik kõnelevad korraga jälle tema südames. Kui siis ta kuuleb emalt, et tema sammudes karjääriteel on ühegi abita lõpetanud oma elu te-

ma kodused sõbrad, siis suur mees tunneb, et kogu tema elu on olnud suur tühjus; ta on kulutanud oma tarkust, et rutata kuulsusele, et abistada lugematuid tundmatuid inimesi, aga on unustanud oma armsad ja lähedased, on unustanud oma kodu. Võidujooksul eluga süda on jäänud tühjaks.

Eks ole meie sageli selle mehe seisukorras. Kui sageli elu võidujooksus meie haarame tähtede järele ja unustame kodu. Tormame kuni komistame ja leiame end tühjuse ees. On vana ja suur tõde, et kodutunne hakkab elavalt kõnelema siis, kui väljas on kurb ja vali: siis meie jälle leiame oma mälestuses koduse läve ja seal muredes vananenud, aga igavesti avatud südamega kuju — ema. Siis meie ei arutle, meie ei küsitle, meie ainult tunneme seda, mis elus on lähedast ja soojendavat. See on kodu hellus ja armastus.

Selle tunde haldjas on ema. Ema, kes tuhandete väikeste elamustega sõlmib maailma tugevaimad sidemed; ema, kes annab rahvale

Laps jälgimas ema tööd.

tema tuleva põlve, kes annab sellele põlvele elujõu ja kasvatuse, kes oma väikesena näiva tööga valmistab ette maailma suuri ja tähtsaid sündmusi.

Iga töö, mis tehakse andumuse ja armastusega, kannab vilja ja leiab väärilist hindamist. Hea väejuht, kes armastusest teeb isamaale

kangelastegusid, kroonitakse aumärkidega. Hea kirjanik, kel on soe süda oma rahvale, saavutab surematu nime. Ema töö on suurim armastustöö. Ja on tähtis tulevikutöö riigi ja inimliku ühiskonna huvides. Rahvas, kes austab truud ennastsalgava ema tööd, austab ühtlasi iseennast ja oma tulevikku.

Austagem sel päeval ema, kelle jätame oma igapäevases askelduses tihti üksi ja varju oma muredega; austagem neid paljusid, kes on isamaale kasvatanud julgeid vabadusvõitlejaid; ja lõppeks, austagem seda lihtsat eesti ema, kes aastasadasi mehe kõrval põllul küürutades on ilmale toonud lapsi ja neist kasvatanud sitkeid ja elujõulisi võitlejaid. Pühendagem see päev kõigile neile emadele minevikus, olevikus ja tulevikus, kelle elu ja tööd kannab ennastsalgav armastus. Ja astugem sellest päevast edasi veendumusega, et meie oma kodu-elu tahame ehitada uutes võimalusis, avaramais oludes.

Meie riiklik elu seab kodule suuri nõudeid. Meie oleme oma kodu-elu korraldamas sisemiselt ja väliselt ja oleme veendunud, et meie rahva jõuallikas on kodu. Meie tahame, et kodust saaksid alguse kõik need omadused, mida meie rahvas vajab oma olemise võitluses. Meie asetame ka emale kasvatuses üha suuremaid nõudeid. Ema kui kasvataja ülesanded üha tõusevad kohustuses olla oma rahva ema, tema teadlik kujundaja ja ellusaatja. Neis kohustusis eesti ema ja isa peavad sammuma käsikäes, teadlikud oma ülesannete kõrgusest ja valmis kandma ohvreid. Meie tahame pakkuda oma

Siin ununevad kõik väikese mured.

Sugestiivküsimusist

A. LIIT

Kehtiva KKS § 489 ütleb: „Tunnistajale esitatavad küsimused peavad olema lühikesed ning kergesti arusaadavad, kuid küsimust ei või esitada kujul, mis sisendab ka vastuse.“ Selle paragrahvi lõpposa keelab seega tunnistajate ülekuulamisel kasutada mõjutava, sugereeriva iseloomuga küsimusi, mida kriminaalstika kirjanduses tuntakse sugestiivküsimuste nime all. KKS § 489 eeskiri kehtib tunnistajate ülekuulamisel kohtutes. Sama seaduse § 245, mis käsitleb tunnistajaile eeluurimisel ja seega ka politseilisel juurdlusel ettepanevate küsimuste kuju, ei keela küll otseselt vastust sisendavate küsimuste ettepanemist, kuid pole kahtlust, et seaduseandja õige tahte kohaselt tuleb loobuda neist ka eeluurimisel.

Kuna seaduse tekst on — nagu tavaliselt — äärmiselt lühisõnaline ning meie kirjanduses seda küsimust seni on vähe puudutatud, küsimus ise omab aga jälituslike ülekuulamiste juures suure praktilise tähtsuse, siis tutvustan „Politseilehe“ lugejaid allpool mõne tunnustatud kriminalisti seisukohaga sugestiivküsimusis.

Dr. jur. Hans Schneickert (Kriminaltaktik u. Kriminaltechnik), toetudes psühholoogidele William Sternile ja Otto Lipmannile, määritleb sugestiivküsimusi järgmiselt: Sugestiivküsimusiks peame seesuguseid küsimusi, mis juhivad teatavale, küsimuses eneses seatud kindlale vastusele. Seega meie KKS antud definitsioonile väga lähedane definitsioon.

Edasi Schneickert samade psühholoogide toetusel liigitab sugestiivküsimused viide liiki:

1. Määritlevad küsimused kellegi või millegi suhtes, näit: „Kes toimis selle (teatava) teo?“ „Kus seisis tool?“ Need küsimused osutuvad sugestiivseiks ainult siis, kui küsijal puuduvad kindlad andmed teo või tooli tegelikust olemasolust, kuna aga küsimuse otsustav kuju sunnib küsitletavat arvama, et nii üks kui teine vaidlematult olid.

2. Disjunktiivküsimused, näit. „Kas pildil kujutatud laps magas või oli ärk-

vel?“ „Kas pildil kujutatud naine istus või seisis püsti?“ „Kas pildil oli näha koer või ei olnud?“, kusjuures küsitletu varemalt seletas, et ta oli näinud pildil last ja naist. Need küsimused on sugereerivad selle tõttu, et need vastava mõiste — magamine, ärkvelolek, istumine, seismine, koer — otsese nimetamise teel manavad küsitletu esile sellekohased kujutlused. Kui küsimuses sisalduvat ergutavat elementi eriti rõhutada, siis saame ekspektatiiv- ehk ootusküsimuse, näit. „Kas pildil ei olnud näha ka lauda?“ või veelgi sugestiivsemalt: „Pildil oli ju ometi näha ka laud, eks?“

3. Disjunktiivküsimused, milles ergutav element on jaotatud võrdselt, nimetab Schneickert osaliselt disjunktiivküsimusiks, näit. „Kas pildil nähtud naise kleit oli sinine või kollane?“ Sugestioonivaba küsimus kõlaks: „Millist värvi oli naise kleit?“

4. Eeldusküsimused. Näit. küsija eeldab, et küsitletav kahtlemata nägi pildil naist, ja seepärast ta ei küsi esiteks, kas pildil oli näha naine, vaid vahetult: millist värvi kleiti kandis pildil kujutatud naine. Peab tähendama, et eksliku eeldusega küsimused mõjuvad eriti sugestiivselt.

5. Järeldusküsimused. On küsitletu kord juba ühe eksliku eeldusega langenud sugestiivküsimuse ohvriks, siis tema vastusele ehitatud järgnevad küsimused võivad sundida teda sugereeritud mälestust ekslikult edasi arendama. Näit. küsitletu arvas olevat näinud lauda, mida tegelikult ei olnud, ja nüüd võidakse talt küsida: kas laual ei asetsenud ka lillevaas?

Mõjuvõimelt peab Schneickert ja või ei-ga vastata küsimusi ja disjunktiivseid küsimusi ohtlikumaiks kui määritlevaid küsimusi, kuna eriti ohtlikud oleksid eksliku eeldusega küsimused ja osaliselt disjunktiivküsimused.

Teine sakslane, kauaaegne kohtunik Albert Hellwig, kes oma raamatus „Psychologie u. Vernehmungstechnik“ sugestiivküsimusi õige põhjalikult käsitleb, ütleb nendest: „Praktikud, kes pole sugestiivküsimuste ulatusega lähemalt tuttavad, peavad seesuguseiks peamiselt ainult ekspektatiivküsimusi, seega seesuguseid küsimusi, mis juba oma väliselt kujult omavad sugestiivse iseloomu. Nii näit. küsimused: „Kas nähtud mehel ei olnud jalgratast kaasas?“ — „Kas see mees ei kannud prille?“ — „See mees ei joosnud ometi ära?“ jne. Ent Lipmanüü uurimused on näidanud, et osaliselt disjunktiiv-

kodudele avaramaid olusid, paremaid võimalusi. Seetõttu jääb ema näole kirjutamata mõnigi korts ja eesti ema muutub sirgemaks, rõõmsamaks.

Meenutagu emadepäev meile kohustusi sel alal ja meenutagu ta ka kõigile emadele ja isadele nende ülesandeid. Ärgu kadugu meie uuest kodust vana tundepõhi, vana ustavus ja armastus.

küsimused ja küsimused eksliku eeldusega on palju enam sugereerivad. Näit. küsimus (osal. disjunkt.): „Kas krae, mida kandis teo kordasaatja, oli valge või sinine?“ — oleks ligikaudu ohutu, kui oleks absoluutselt kindel, et huvialune krae oli valge või sinine, kuid milgi tingimusel mitte mõnd teist värvi. Ent ta muutub otsesemaid ohtlikuks sugestiivküsimuseks, kui võib arvestada ka kolmanda või neljanda värvi võimalust. Siis tekiks oht, et tunnistaja laseks end kohtuniku küsimuses leiduvast oletusest, nagu ei võiks krae juures peale valge või sinise värvi mõni teine värv kõne alla tulla, enesele märkamatu mõjutada ja vastata, et oli valge või oli sinine. Sama ohtlikud on ekslikud eeldusküsimused. Võtame näit. küsimuse: „Kas toimija pistis rahakoti taskusse või viskas jõe?“ Seesugused küsimused on alati täbarad, kui ei olda päris kindel, et toimijaks peetav isik tõepoolest varastas rahakoti ning et ta pole seda kõrvaldanud mõnel teisel teel, näit. kaaslasele edasiandmisega, keldriaknast sisseviskamisega jne. On küsimuse aluseks võetud eeldus konkreetjuhul õige, siis pole see küsimuse kuju iseenesest ohtlik.“ Eriti hoiatab Hellvig küsimuste eest, mis on vastatavad paljalt ja või ei-ga, kuna seda laadi küsimused kõige enam paljastavad ülekuulaja isiklikku arvamust asjast. Väga paljud ülekuulavad aga arvestavad ülekuulaja autoriteeti.

Omades eespooltoodud ülevaate sellest, mis suguses kujus esinevad sugestiivküsimused ja millist mõju need võivad avaldada ülekuulamise tulemusile, vaatame edasi, kuidas üks või teine autor suhtub sugereeriva iseloomuga küsimuste tarvitamisse tegeliku jälitamise puhul.

Hans Gross oma kuulsas „Kohtu-uurijate käsir.“ ja hiljem politseiametnikele kohandatud jälitamisõpikuis soovitab mõjutavate (sugereerivate) küsimuste tarvitamisest hoiduda eriti laste ja noorealiste isikute ülekuulamisel, kes teadupärast on eriti vastuvõtlikud sugestioonile. Ent kui lugeda järgnevat tema meisterlikku kirjeldust ülekuulamise käigust, mida ta nimetab kohtu-uurija ning ülekuulitava vastastikuseks mõjutamiseks, siis ei jää kahtlust tema vaates sugestiivküsimusile ka täiskasvanute ülekuulamisel. „Kohtu-uurija, ütleb ta, võib sattuda kogu oma eeluurimisega rappa, kui ta omades tugeva ettekujutusvõime, juhtub üle kuulama tunnistajat, kes sama elava ettekujutusvõimega inimene ning ühtlasi tõepoolest teab midagi uuritavast sündmusest. Sel puhul juhtub sageli, et k.-uurija libiseb liig julgeile otsustusile ning ei varja neid ka tunnistaja eest. Viimane tiivustatult oma kalduvusest, võtab k.-uurija otsused meeleldi omaks ja täiendab neid mõnes punktis. K.-uurija omakorda püstitab tunnistajalt saadud üksikasjade

varal jälle uusi oletusi ning sedaviisi edasi minnes kaotavad mõlemad omameisterdatud lähikesel redelil kindla aluse jalge alt. Lõppeks ei tea k.-uurija, mida ta tunnistajalt kuulis, ja tunnistaja ei oska vahet teha, mida ta enne ülekuulamist teadis ning mida ta koos k.-uurijaga leiutas. Seejuures mõlemad toetusid vastastikku teineteise parimaile teadmisele: k.-uurija tunnistajale, kes tema arvates hästi tunneb sündmust, ja tunnistaja k.-uurijale, keda peab heaks seadusetundjaks ning osavaks jälitajaks. Nii leiab kumbki teise autoriteedis vahendi oma ettekujutusvõime kannustamiseks, ilma et see kummalegi silma torkaks.“

Dr. Edmond Locard, prantsuse kaasaegselt juhtivaid kriminaliste, oma raamatus „L'enquête criminelle et les méthodes scientifiques“ ütleb ülekuulamisel ettepanevate küsimuste laadist: „Võimalust mööda peab laskma ülekuulavat vahalt, omatahteliselt kõnelda. Tunnistaja vaba seletus on sageli küll ulatuselt väiksem, kuid selle eest palju usaldusväärsem kui küsimuste-kostmistele varal antud seletus. Vaba seletuse puuduseks on see, et ta sisaldab hulga päris kõrvalisi asju, pikki seletusi ülekuulitava elust-olust, millel pole midagi ühist jälititava asjaga. Siin maksab olla kannatlik ja ühtaegu tähelepanelik, sest ettetoodava prügi hulgas leidub ka väärtuslikke pärle. Nopime need üles ja, kui vaja, esitame pärast nende suhtes täiendavaid küsimusi. Ent küsimused on alati seotud mõjutamise ohuga. Seepärast oldagu küsimuste redigeerimisel ettevaatlik, moodustades neid ligikaudu järgmiselt: „Kas võite mulle seda või teist asja täpselt kirjeldada?“ „Mis annab Teile aluse öelda, et...?“ „Kuidas meenus Teile, kas...?“ jne. Tuleb hoiduda sellest, mida Binet nimetab pealesunnitud meeldetuletuseks, s. t. vältida teatavaid küsimusi, mis sunnivad tunnistajat ühes või teises mõttes vastama. Kõigepealt hoidutagu seesuguseist küsimusist, mis paljastavad ülekuulaja mõttekäiku ja annavad sellega tunnistajale olgu pelgikkusest või meeldida tahtmisest tõuke selle tõendamiseks, mis talle ülekuulaja enesele märkamatu ette ütles.“

Sama ohtlik oleks avaldada ülekuulatavale survet. Esimese tunnistaja ülekuulamine läheb rahulikult; kui ta ei suuda palju pakkuda, ei kaotata veel kannatust ning lohutatakse mõttega, et küll järgmised tunnistajad arvata-vasti teavad rohkem rääkida. Ent mida rohkem tunnistajaid üle kuulatud, seda vähemaks jääb see lootus. Muututakse kannatamatuks... ainsa tagajärjega, et tunnistajad muutuvad sõnakamaks, kuid seletuste sisu veelgi kehvamaks. Sel puhul võib kuulda umbkaudu järgmisi küsimusi: „Kas Teie vähemalt sedagi ei

näinud, et ...?“ „Kas Te vähemalt ei tea, et...?“ jne.

Kui nüüd ülekuulaja ei tohi esitada sugestiivküsimusi, siis ei tohi ta ka ise sugestioonile alistuda. See võib juhtuda siis, kui tunnistajate seletused üksteist liiga täielikult katavad. Mida rohkem on järgmisi tunnistajaid, kes seletavad sedasama, mis eelmisedki, seda kahtlasemad on need seletused, eriti siis, kui tunnistajail oli võimalus enne ülekuulamist omavahel kokku puutuda.“

Kuna seega Gross ja Locard asuvad sugestiivküsimuste tarvitamise suhtes jälituslikul ülekuulamisel enamvähem eitaval seisukohal, siis Hellwigi seisukoht selles küsimuses erineb mainitute omast. Tema seisukohalt sugestiivküsimused, kui need võiksid manada esile ülekuulitava seletuse võltsimise ja seega muidugi ka tõendusmaterjali võltsimise, on lubamatud. Samuti on need lubamatud, kui need pörkavad vastamisi ülekuulamiseks antud seaduslike eeskirjadega, kuid viimasel juhtumil ainult siis, kui nende kasutamise lõpptulemusena tõendusmaterjali väärtus kannataks. Muidu ei saaks sugestiivküsimuste vastu midagi olla. Isegi siis, kui lõpptulemuste kahjustamise oht pole täiel määral võimatu, tuleb mõnikord haarata ka sugestiivküsimuste järgi, kui selle läbi võidavad muud kohtupidamise seadustiku poolt kõrgelt hinnatavad huvid, mis käsilolevas olukorras pole võimalik mõnel teisel teel rahuldada. Ent selle juures seab Hellwig tingimuseks, et ülekuulaja teeks seda teadlikult, s. o. enesele selgesti aru andes, et ta esitab sugereeriva loomuga küsimuse ning arvestab ühtlasi, et vastus võib olla mõjutatud küsimusest. Mainitud eeltingimust seades läheb Hellwig veelgi kaugemale, kui ta ütleb: „Samal määral nagu on tarvilik, et politseiametnik või kohtunik peavad hoiduma kasutamast enesele aruandmatult sugestiivküsimusi, millele antavate vastuste suhtes neil puudub võimalus usaldusväärselt kontrollida, kuivõrd vastus on küsimuse läbi mõjutatud, samal määral on teisest küljest soovitatav teadlikult kasutada sugestiiv-

küsimusi tunnistajate seletuste usaldusväärsuse proovimiseks. Seda mitte ainult siis, kui on kahtlus, et tunnistaja valetab teadlikult, vaid ka siis, kui puudub otsene võimalus tõendamiseks, et tunnistaja seletus võiks olla talle enesele märkamatu mõjutatud süüdistatava või selle lähedalseisjate, süüteoost kannatanu või selle sõprade, ajakirjanduses ilmunud teadete või nn. avaliku arvamuse poolt.“

Lõppeks veel huvitav küsimus, kas on võimalik tunnistaja seletuste sugereerimine asjaosaliste poolt. Selle kohta ütleb Locard: „Kas on võimalik tunnistaja seletuse sugereerimine, olgu ärkvel olles või hüpnootilises seisundis? Raske küsimus, millele lisandub veelgi raskem küsimus: kas võib sugereerida kedagi süüteo kordasaatmisele. Mis sellest seni on tõendatud ja proovitud, võrdub peaaegu nullile. Tunnistajate seletuste suhtes on mul (Locard) teada ainult üks juhtum. Kellegi Bernardi nimelise tütarlapse vastu tõstetakse süüdistus, ta olevat surmanud oma vastsündinud lapse ja heitnud sigade ette. Keegi ka-asjatundja arst vaatab tütarlapse läbi ja leiab, et ta olevat viimase 24 tunni sees sünnitanud. Tütarlaps tunnistab talle „pakutava“ teo üles ning jääb ülestunnistuse juurde kindlaks. Vanglas tuleb ilmsiks, et ta on rase. Seega ei saanud ta olla sünnitanud ega ka last mõrvanud. Asi võetakse uuesti üles: selgub, et tütarlaps oli sünnitamise ja lapsemõrva omaks võtnud oma vanemate ja ämmaemanda mõjutusel. Ta osutus nõrgamõistuslikuks. See juhtum andis Liegevis'le põhjuse katsetamiseks, mis on näidanud, et isikule, kellele traumaolekus sugereeriti teatav avaldus süüteoost, ärkvel olles tegigi talle sugereeritud avalduse. Igatahes on äärmiselt rahutuks tegev küsimus veel praegugi lahtine.“

Käesolevaga antud ülevaade on liialt kasin, et lugeda sellega sugestiivküsimused lahendatuiks. See pole olnud ka nende ridade kirjutaja eesmärgiks. Käesolevaga on vaid tahetud tõsta see tähtis küsimus esile ja juhtida talle tegelike jälitajate ning ülekuulajate tähelepanu.

Prof. E. EIN

JAHIÕIGUS

6

V. Jahiõiguse teostamine ja selle eeldused.

A. Jahitunnistus.

18. Jahipidamise õiguse kasutamine võib seisneda, kas selle õiguse otseses teostamises või tema edasiandmises. Otsesest teostamisest

ei saa arusaadavalt juttu olla juriidiliste isikute-jahiõiguslaste puhul, ja, nagu eelpool oleme näinud, ei või nende eest seda õigust otseselt teostada ka nende esindajad ja organid. Kuid ka füüsilised isikud-jahiõiguslased ei saa ilma pikemata ja mitte kõik otseselt teostada sub-

jekttiivset jahiõigust, vaid paljudel neist, nagu juriidilisilgi isikuil, piirduv jahipidamise õiguse kasutamine selle õiguse edasiandmise võimalusega.

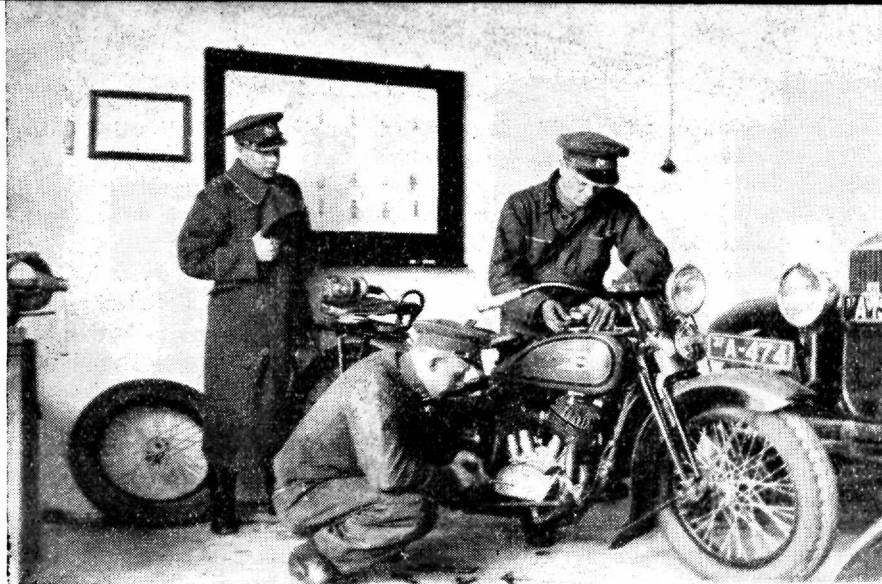
Selleks, et füüsiline isik jahiõiguslasena (olgu ta algne või tuletatud jahiõiguslane) võiks teostada oma õigust, peab ta üldreegli järgi olema varustatud omavalitsuse (linna-, allevi- või valla-avalitsuse) poolt väljaantud jahitunnistusega. Nende tunnistuste tähtsus ei seisne jahipidamise õiguse andmises, vaid kontrolli teostamises selle üle, et jahindusele ja publikule ohtlikud isikud ei saaks teostada jahipidamist. Vastavalt sellele on seaduses loetletud isikute kategooriad, kellele tunnistusi ei anta (JS § 37), need on: 1) politsei valve all olijad; 2) isikud, kel puudub laskeriista kandmise ja hoidmise luba; 3) isikud, kes kehaliste või vaimliste puuduste tõttu ei suuda laskeriista ohutult käsitseda; 4) isikud, kes mõistetud süüdi Jahiseaduse või jahipidamise kohta kehtivate eeskirjade rikkumises ja karistatud jahitunnistuse äravõtmisega, — kolme aasta kestel, arvates kohtuotsuse jõustumisest; 5) alaealised alla 18 aasta. — Alaealisile 18—20 aastani, s. t. nende tsiviilse täisealsuseni, antakse jahitunnistusi ainult nende seaduslike esindajate (vanemate, eestkostjate või seaduse sõnastuse kohaselt hooldajate) palvel ja vastutusel (JS § 36 VI-1.). Kuigi JS seda eraldi ei maini, tuleb siiski üldisil aluseil arvata, et teatavad isikud alla 20 aasta on muude takistuste puudumisel õigustatud jahitunnistusi saama oma palvel. Need on alaealised isikud, keda BES art. 270 järgi mõjuvaid põhjusil ja nende eestkostjate ning lähemate sugulaste tõenduse põhjal nende laitmatu käitumise ja nende võimete kohta iseseisvalt oma õigusi kaitsta ja kohuseid täita — täisealisiks tunnustatakse juba enne 20. eluaastat, kuid mitte varem kui 18-aastaselt. Kui sääraseile täisealisiks tunnustatud 18—20-aastaseile isikuile mitte omistada õigust iseseisvalt jahitunnistust paluda, oleks nende seisund halvem kui samavärvuseil alaealisil: viimaste eest vanemate puudumisel võivad tunnistuse paluda eestkostjad, esimesil aga on täisealiseks tunnustamisega eestkoste lõpetatud ja järelikult nad ei saakski jahitunnistust, kuna puuduvad isikud, kes nende eest seda paluksid. Neil kaalutlusil peame arvama, et JS § 36 VI-1. tuleb rakendada siis, kui alla 20 aasta vanune isik on juriidilises mõttes veel alaealine, ja vastupidi, kui ta on BES art. 270 kohaselt tunnustatud täisealiseks, võib ta iseseisvalt paluda tunnistust.

Jahitunnistuse saamise sooviavaldus peab olema kirjalik. Avalduseandja peab tõendama oma allkirjaga, et § 37 loetletud asjaolud ei takista temale jahitunnistuse andmist. JSTM

§ 27 järgi jahitunnistuse andmisel selle väljaandja pole kohustatud nõudma jahitunnistuse soovijalt tõendavate dokumentide esitamist JS § 37 p. 1, 3 ja 4 loetletud asjaolude kohta (s. t. selle kohta, et 1) soovija ei ole politsei valve all, 2) soovija on vaba kehalisest ja vaimlisest puudusest, mistõttu ta ei suudaks laskeriista ohutult käsitseda, 3) soovija pole karistatud jahitunnistuse äravõtmisega); kuigi tunnistusi väljaandvad omavalitsused ei ole kohustatud nende asjaolude puudumise kohta tõendavaid dokumente nõudma, on nad siiski õigustatud seda tegema. JS § 37 p. 2 ja 4 tähendatud asjaolude tõendamist tuleb nõuda alati dokumentide esitamise näol, sest vanus märgitakse jahitunnistusele, jahilaskeriista hoidmise ja kandmise loa olulised andmed kantakse jahitunnistuste registrisse (JSTM § 21, 22). Kui soovib omandada jahitunnistuse alla 20 aasta vanune täisealiseks tunnustatu, peab ta seda tõendama dokumendiga. Kui pärast jahitunnistuse andmist selgub, et isikul polnud tunnistuse saamise õigust, tunnustab väljaandja asutus selle maksvusetaks ja nõuab selle omanikult tagasi (JSTM § 27 II). Kuna jahitunnistus on deklaratiivse, mitte konstitutiivse loomuga akt, ja kuna seejuures on ta kontrollluba, siis isik, kel puuduvad seaduses ettenähtud takistused ja kes seda vajalisel viisil tõestab, on õigustatud nõudma jahitunnistuse andmist, kui ta on täitnud kõik formaalsused ja tasub vajalised maksud.

19. Jahitunnistuste vormi ja sisu kohta püstitab JSTM rea nõudeid, mis täpselt tuleb täita. Nii näit. jahitunnistusi ei saa välja anda igasugusel paberil, vaid üksnes Riigi Trükikojas trükitud blankettidel, mis on valmistatud JSTM lisas ettenähtud kindla vormi järgi. Väljaantud jahitunnistus on kehtiv ainult siis, kui sellel on tähendatud kehtivuse kestus, tunnistuse number, tunnistuse omaniku ees- ja perekonnanimi, sünniaeg, alaline elukoht ja väljaandmise kuupäev ja kui see on varustatud väljaandja asutuse kahe ametniku ja tunnistuse saaja allkirjadega, asutuse pitsatiga ja maksustatud Tempelmaksu seaduse kohaselt (JSTM § 21; vt. Reidolf, Jahindus, Tallinn 1934, lk. 24). Jahitunnistuse soovija on õigustatud nõudma, et väljaandja asutus koostaks tunnistuse täpses vastavuses seaduse ja määruste nõuetega.

Ühenduses jahitunnistuste andmisega lasub omavalitsusil rida kohuseid, nagu jahitunnistuste registripidamine JSTM-ses ettenähtud vormi järgi, saadud maksude edasimaksmine jahikapitali heaks ja aruandmine laekunud summade kohta Põllutöoministeeriumi kantseleile (vt. lähemalt JSTM § 22—24).

Tehnilise pol.-jaoskonna ametnike seadmas mootorratast sõiduvalmis.

Jahitunnistused on kahesugused. Ühed antakse ainult jahitunnistuse soovijale omandina kuuluvail maa-aladel ja veekogudel jahipidamiseks; see antakse tasuta ja kolmeks kalendriaastaks. JS § 1 järgi tuleb seda liiki tunnistus anda ka põlise pidamise õigusega maakasutajale. Teine liik jahitunnistusi on sääraseid, mis on kehtivad üle riigi; need antakse üheks kalendriaastaks ja nende eest võetakse maksu viis krooni, sellest kaks kr. jahikapitali, ja kolm — omavalitsuse heaks. Igasuguse jahitunnistuse saamise puhul tuleb soovijal tasuda blanketi omahind ja tempelmaks. Jahitunnistuse eest makstud summad ei kuulu tagasimaksmisele (vt. JS § 36, JSTM § 26, 27). Üheks ja kolmeks kalendriaastaks antavate tunnistuste vahel on üks oluline vahe tunnistuse andmise eeldus. Esimest liiki tunnistuse andmise juures pole tähtis, kas soovijal on jahipidamise õigus konkreetselt juba olemas või mitte (ta loodab jahti pidada näit. jahikülalisena). Teist liiki tunnistuse saamise eelduseks on konkreetse jahipidamise õiguse omamine ja seda oma maa-alal või veekogudel; kui isegi oma maa-alal või veekogul jahipidamine on täielikult keelatud, näit. JS § 41 põhjal reservaadiks tunnustamise tagajärjel, ei saa anda kõnesolevat jahitunnistust.

20. Jahitunnistuste andmise kohta välismaalasele, kes viibinud Eestis alla ühe aasta, sisaldab meie JS erisätteid. Tunnistuse säärasele isikule annab see omavalitsus, kelle administratiivpiires ta peatub (JSTM § 25 I). Lisaks kõigile tunnistuse saamiseks vajalikele tingimustele peab välismaalane hankima kas Põllutöministeeriumi soovitusel või andma käendaja, kelleks võib olla ainult jahitunnistuse omanik Eesti Vabariigi kodanik. „Käendaja või soovitaja vastutab kõigi kahjutasunõuete eest, mis ühenduses jahipidamisega tõstetakse välismaalaste vastu, kui viimane on lahkunud Eestist enne

kahjutasu äramaksmist.“ JS § 40, mis reguleerib välismaalaste eest käendaja küsimust, on väga lakooniline ja seepärast võib selle rakendamisel tekkida lahkavamus ja arusaamatusi. Püüame siin anda mõned märkmed selle mõtte selgitamiseks.

Kõigepealt tuleb tähendada, et välismaalase all peab mõtlema mitte ainult välisriikide kodanikke, vaid ka kodakondsuseta isikuid (nn. Nanseni passiga isikuid). Teiseks, käendajaks võib olla ikkagi ainult täisealine või täisealiseks tunnustatud isik, kes oma varalises käsutusõiguses pole kitsendatud, sest käenduse ülesandeks on ju varalise kahjutasu kindlustamine. Tekib küsimus, kas omavalitsus (resp. selle ametnikud), kes võttis välismaalase eest käendajaks isiku, kelle kohta teada ta maksujõuetus, on ise vastutav, kui välismaalane on lahkunud Eestist ilma tema poolt põhjustatud kahju maksmata ning käendajalt ka midagi ei ole võtta; vastus võib ainult jaatav olla. Ebamäärane on kahju laadi mõiste, mille eest käendaja peab vastutama. Sõnadest „...kõigi kahjutasude eest, mis ühenduses jahipidamisega tõstetakse välismaalaste vastu“ võib aru saada nii, et need haaravad mitte ainult Jahiseaduse ja selle alusel antavate määruste sätete rikkumise läbi kellelegi tekkivaid (näit. JS § 56 järgi maaomanikel ja jahirentnikel õigus nõuda süüdlaselt tapetud või vigastatud jahiloomade eest tasu elusate jahiloomade väärtuses avaldatud takside alusel) kahjusid, vaid ka kõik muud kahjud, mis tekkinud ühenduses jahipidamisega (näit. viljapõldude tallamisega, inimese surmamise või vigastamisega, vt. BES art. 4552 jj.). Käendaja ei vastuta rahatrahvide maksmise eest, sest need ei kuulu kahjutasunõude mõistesse.

Edasi § 40 redaktsiooni järgi ei ole küllalt selge, kas käendaja vastutab ainult nende kah-

Tehnilise politsei-jaoskonna ametnikke enne väljasõitu.

jude eest, millele põhjal on tõstetud nõudmine pärast seda, kui välismaalane on lahkunud Eestist, või ka nende kahjude eest, millele pärast on tõstetud nõudmine enne tema lahkumist. Vaatamata seaduse teksti ebatäpsele formuleerimisele, tuleb õigeks pidada ikkagi teine alternatiiv, sest kahjutasu kohustus, mille eest käendaja siin vastutab, ei teki nõude tõstmisega, vaid kahju põhjustamisega; üht asja võib küll kindlasti § 40 välja lugeda, et käendaja vastu ei saa enne nõudmist tõsta, kui välismaalane on lahkunud enne kahjutasu äramaksmist ja säärane vastutuse kitsendamine seaduse poolt on täiesti õiglane. Kui aga kahjusaaaja on olnud hooletu nõudmises süüdlase välismaalase vastu, võib käendaja vabaneda vastutusest BES art. 4549 põhjal: „Käendaja vabaneb oma vastutusest, kui kreditor [käesoleval korral kahjusaaaja (meie märkus)] võlgniku (käesoleval korral süüdlase) suhtes hooletult toimis ja on süüdi viivitamises, mis erilises olukorras osutub vabandamatuks.“

Lõppeks, käendaja ja soovitaja vastutavad ainult nende kahjude eest, mis tekkinud välismaalase läbi selle jahitunnistuse kestuse ajal, mille väljaandmist nende käenduse või soovituse andmine võimaldas.

21. Kui JS nõuab üldreeglina jahipidajalt jahitunnistust, vabastab ta mõned neist sellest üldse või loeb mõned dokumendid jahitunnistust asendavaiks.

Jahitunnistust ei nõuta: 1) JS § 35 p. 1. loetletud saarte elanikelt nimetatud saarte piirkonnas. JSTM § 20 järgi loetakse nende saarte piirkonnaks peale saarte maa-ala ka veel neid saari ümbritsev ühe kilomeetri laiune veevöö, arvates rannast; 2) jahist osavõtvalt relvadeta ajajailt; 3) riigimetsade ametnikelt-teenijailt, kelledele Põllutöoministerium on teinud ülesandeks hävitada kahjulikke jahiloo-

mi ning surmata haigeid ja vigastatud kasulikke jahiloomi; 4) merel, Pihkva ja Peipsi järvel, kuivõrd seal jahipidamise õigus ei kuulu riigile (JS § 2).

Jahitunnistust ei nõuta veel: 5) neil juhtumel, kui põllutöominister on JS § 18 ja 38 põhjal lubanud jahipidamist; sääraseil korral antud kirjalikud tähtajalised jahiload asendavad jahitunnistusi; 6) kui Põllutöoministerium lubab JS § 19 põhjal riigimetsade ametniketeenijatele neil alluva is piirkonnas tasuta jahti pidada (vt. lähemalt Reidolf, op. cit. lk. 23).

22. Välja arvatud maa- või veealad, kus jahipidamiseks ei nõuta mingit jahitunnistust (vt. eelmine p. 21), peab jahipidajal jahipidamise ajal kaasas olema jahitunnistus või seda asendav jahiluba, mille ta on kohustatud ette näitama nõudmise peale jahijärelevalve teostajaile (JS § 39). Sellest järeldub, et küllalt pole jahitunnistuse olemisest, vaid see peab jahipidamise ajal silmapilkselt ka ettenäidatav olema. Tunnistus peab käepärast olema kogu jahiretke kestel, mitte ainult JS § 4 määritletud jahipidamise ajal kitsamas mõttes: Kriminaalseadustiku § 247 järgi peab selle vastavate ametnike nõudel ette näitama ka jahile minnes ja sealt tülles. Jahitunnistuse kaasakandmine on tähtis mõneski muus suhtes. Nii näit. JS § 58 järgi, kui jahipidajal on kaasas jahitunnistus, siis keelatud ajal eksimuse tõttu teatavate loomade mahalaskmise eest teatavate tingimuste täitmisel lõpetatakse tema kohta jälitamine kohtus süüdistust tõstmata.

Politseil ja riigimetsateenijail on jahitunnistuste kontrollimise alal veel suuremadki õigused: nad võivad omavalitsuste juures kontrollida jahitunnistuste registrite pidamist ja nõuda tarviliste andmete esitamist (JSTM § 22).

(Järgneb.)

Ühingute ja nende liitude ühiskondlikust tähtsusest

Ühingute ja nende liitude ühiskondlikuks sihiks on kultuuriliste ja majanduslike väärtuste levitamine ja kättesaadavuse soodustamine laiemale hulgile. Kuna tsiviliseeritud ühiskonnas on need väärtuste kogud järjest kasvanud, siis on muutunud mitmekülgseks ka ühingute eesmärgid. Sõltuvuses eriajastu sotsiaalpoliitilisest, kultuurilisest ja majanduslikest tingimustest kerkivad esile ühingute liigid, mis mõjutavad rahva sotsiaalkooselu nii sisult kui vormilt.

Piltliku näite nende tegurite mõjust ja ühingute tähtsusest ühiskondlikus elus pakub meie riiklikule iseseisvusele eelkäiv ajajärk, mille taustal toimus meie rahvuslik ärkamine ja majandusliku isetegevuse arenemine.

Teatavasti tulid meie rahvusliku ärkamise aja tegelased Jannseni ja Jakobsoniga esirinnas varakult veendumusele, et teoorjusest vabanenud rahvast on võimalik tagasi tuua rahvuslikule isetegevusele vaid suurema hulkade koostöoga. Juba 1869. aastal Tartus korraldatud esimesel eesti laulupeol tähendas Jakob Hurt oma programmilises pidukõnes, et Eesti elu edendamiseks tuleb hakata arendama seltsielu ja ühiseid üritusi. Samas tekkisid esimesed eesti rahvuslikud koondised: Eesti Üliõpilasselts, Eesti Kirjanduse Selts ja Aleksandri Keskkooli komiteed.

Kuna rahvuslik ärkamine oli võimalik vaid vaba ja iseteadva talurahva seisuse tekkimisega, siis selle eesmärgi taotlemiseks hakkasid ärkamisaja tegelased kutsuma ellu põllumeeste seltsi, kellede ülesandeks oli eesti põllumajandusliku kultuuri arendamine peamiselt vaimsete abinõudega: kõnede, kursuste, koolide, raamatukogude jne. korraldamisega.

Kuid Tartu Ülikooli juures kasvanud uus haritlaste põlv tuli saadud kogemuste varal veendumusele, et eesti rahva kultuurilise vabaduse eeltingimuseks on rahva majanduslik iseseisvus.

Majandusliku iseseisvuse saavutamise abinõu nägid meie rahvategelased ühistegelises koondumises, mis põhjeneb ühingu liikmete omabil. Miks meie rahvategelased just ühistegelise koostöö viisi valisid rahva majandusliku isetegevuse saavutamiseks, selgub ühistegeliste ühingute loomust. Teatavasti tekkisid need ühingud 19. sajandi esimesel poolel ellu Inglismaal, hiljem Saksamaal ja teistes riikides tööliste, käsitöölise ja talupoegade kihtides. Nende

eesmärk on võidelda kapitalistliku suurmajapidamise ülemvõimu ja sellest tingitud raskuste vastu. Selleks kutsuvad nad ellu ettevõtteid, mis peavad kaasa aitama, et suurem osa töötavate kihtide töötasust ei läheks kapitali vahetalitajaile, vaid jääks neile, ja et iga üksiku majanduslik töö oleks võimalikult viljakas. Kuna eesti rahvas koosnes vaid talupidajaist ja teistist töötavaist kihtidest, siis oli see ühingute tüüp meie toleaeegses majanduslikus tegevuses täiesti sobiv. Pealegi õhutas meie rahvategelasi siinsete saksa käsitöölise eeskuju, kes 1866. aastal Tallinnas, Tartus ja Pärnus kutsusid ellu esimesi tarvitajate ühinguid ja 1869. a. Viljandis laenu-hoiukassa, mis oli teine selletaoline Venemaal.

Ühistegelise mõtte ei leidnud eestlaste seas kaugelgi valmis pinda. Möödus ligi 35 aastat, kui võisid ellu targata esimesed eesti ühistegelised koondised. Takistavaiks tegureiks olid nii rahva harimatus kui ka Vene valitsuse vastuseis nende asutamisel. Küll tehti Jakobsoni ajal mõne põllumeeste seltsi poolt katseid ühistegeliste ülesannete täitmiseks, kaupade ühistelamise näol, kuid iseseisvate ühingute ellukutsumiseni see ei arenenud. Ka kõneles Jakobson juba 1878. ja 1879. a. Viljandi Põllumeeste Seltsi koosolekul sakslaste poolt asutatud hoiulaenukassadest, millede kaudu saksa käsitöölisel ja kaupmeestel olevat märksa kergem saada laenu. Ta soovis, et ka eesti väikepõllupidajad asutaksid sellise kassa, kuhu ühed annaksid oma majapidamisest ülejäänud raha hoiule, kuna teised — rahavajajad — võiksid sealt hädakorral laenata. Jakobsoni kõne leidis küll vaimustatud poolehoidu, kuid hoiu-laenukassade avamine ei teostunud Jakobsoni päevil.

1898. a. võttis Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi juhatus laenu-hoiukassa mõtte energiliselt päevakorda. Talupidajatega kokku puutudes tundis ta nende seas valitsevat raha puudust ja raskusi laenude saamisel oma majapidamise korraldamiseks. Selle mõtte teostamiseks tuli Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi liikmeid mitmel korral kokku kutsuda, enne kui leidis paarkümmend meest, kes julgesid asutajatena alla kirjutada põhikirjale. Neid heidutas vastutuse mõtte ja kartus, kust leida eestlaste seast inimesi, kes asja ajaks nagu kord ja kohus. Esimene eesti ühistegelise ühingu põhikirj „Tartu Eesti Laenu- ja Hoiu Ühisuse“ nime all kin- nitati Vene valitsusvõimude poolt 1901. aastal.

Tegevuse avas kassa 1902. aastal. Esiolgu olevat ühingu tegelased isiklikult pidanud oma tuttavaile peale käima, et nad tooksid vaba raha ühingu hoiule, kuid usalduse kasvades hakkas raha varsti vabalt kokku voolama, nii et peagi võidi rahuldada laenusoovijaid.

Asutatud ühingu edukas tegevus andis hoogu uute ühingute ellukutsumiseks. 1903. aastal asutati Võrus, 1904. a. Pärnus laenu-hoiuühinguid. Kuid nende tunduv juurdekasv algas sõjaseaduse kaotamisega Baltimail 1908. aastal.

Vene ajal tekkinud hoiu-laenukassadele pandud lootused rahvuspoliitiliste sihtide taotlemisel kultuur- ja majanduslikel aladel täitusid täiel määral. Eestlaste rahalise jõu koondajana avanes laenu-hoiukassade kaudu võimalus teostada kultuuriliste ürituste asutamist, millele ellukutsumiseks meie maa muulaste juhtimisel olevad laenuasutused ei laenanud raha, nagu teatri ja rahvamajade ehitamine Tartus, Tallinnas, Pärnus ja Valgas, emakeelsete koolide ja seltsimajade ehitamine. Peale laenude toetasid nad oma puhtakasust määratud summadega meie rahvuslik-kultuurilisi ettevõtteid. Kaudselt toetasid ühistegelised laenuasutused meie kultuurilist elu seega, et neilt saadud laenu võimaldasid meie edasipüüdvaile noorile edasiõppimist kõrgemais õppeasutuses. Majandusalal toimus laenu-hoiuühisuste kaudu maaomandamise kindlustamine eestlasile, teiste rahvamajandusliku tähtsusega ühistegeliste ühingute, nagu tarvitajate, piima-, masinatarvitajate, suguloomade ühingute jne., asutamise laenudega toetamise näol. Linnades võimaldas neist rahaasutustest saadud laenu omandada maju, asutada ärisid ja ettevõtteid ja jõuda seega sakslaste kõrval ikka mõjusamale seisukohale majanduslikel ja pärast ka linna omavalitsuslikel tegevusaladel. Majanduslik jõukus ja isetegevus võimaldas haritud eestlasile tegevuse leidmist ka kodumaal, kuna nad varemalt valgsid laiali Venemaale.

Põllumeeste rahvusliku iseteadvuse ja majandusliku jõukuse tõusiku aitas suurel määral kaasa ka põllumeeste keskseltside ellukutsumine Tartus ja Tallinnas. Keskseltside nõuandjad, põllutöö, karjakasvatuse ja majandusalal, samuti nende poolt väljaantud põllumajanduslikud ajakirjad aitasid kaasa ühistegelise mõtte levitamiseks.

Ilma selle eeltööta, mida tegid meie rahvategelased põllumeeste seltside ja teiste hariduslike ning ühistegeliste ühingute kaudu laiemais rahvahulgis, on vaevalt mõeldav meie riiklik iseseisvus. Omariikluse ajaloos omavad need ühingud põhjaneva tähtsuse. Ühtlasi selgub sellest ülevaatest, mida suudavad korda saata ühingud ja nende liidud, kui need on rakendatud elulise mõtte teenistusse.

Kui vene ajal oli ühingute asutamine eestlasile äärmiselt kitsendatud, saabus Eesti Vabariigi loomisega ühinguksse koondumise vabadus. Seda vabadust, nagu näitavad arvud, on Eesti kodanikud innukalt kasutanud. Kuna vene ajal teotsevate ühingute kohta puuduvad täpsed andmed, saab nende arvust umbkaudse ettekujutuse ametlike registrite järgi. Teatavasti pidid 1919. a. ühingute registreerimise seaduse järgi oma tegevuse jätkamiseks rahukogudes ümber registreeruma kõik vene ajal eksisteerinud ühingud. Tähtajaks oli määratud 1. aprill 1920. a. Selleks ajaks oli rahukogude juures registreeritud 1.421 ühingut, missugune arv hõlmab ka tähendatud aja kestel uusi asutatud ühinguid. 1936. a. lõpuks on kasvanud registreeritud ühingute arv 14.248. Kui arvata maha eelpooltoodud ühingute arvust 956 likvideeritud ühingut ja võtta hääleõiguslike arvuks ümmarguselt 760.000, tuleks praegu ligikaudu iga 58 hääleõigusliku kodaniku peale 1 ühing. Ühingute liikide järgi on asutatud ideelisi või mittekasutaotlevaid ühinguid 7.552, ühistegelisi ühinguid 5.888 ja aktsiaseltsi 748.

Nagu eeltoodust nähtub, on ka aktsiaseltside tegevus, millel tänapäeva kapitalistlikus majanduskorras eriline tähtsus, Eesti riikluse ajal levinud. Nende väike tähtsus eestlaste seas enne iseseisvust on seletatav eesti rahva üldise kehvusega. Ka siis tunti Eestis aktsiaseltsi vormi, kuid seda kasutas meie jõukam kiht sakslaste ja venelaste näol. Kõige vanem Eestis asutatud aktsiaseltsidest on Hiiv-Kärbla Kalevivabriku Osühisus, asutatud 1874. a. Ärilise ettevõtlikkuse kasvamisega eestlaste seas meie iseseisvuse aastail on saanud paratamatuks ka see ühingute vorm meie majanduslikus tegevuses.

Tekib küsimus, missugused eritingimused eesti ühiskonna elus on soodustanud selle tiheda organisatsiooni võrgu tekkimist. Need oleksid järgmised: 1) Põhiseaduse alusel kindlustatud ühingute ja nende liitude asutamise vabadus, 2) ajalooliselt juurdunud veendumus, et ühinemises on jõud, ja 3) riiklikud toetused ja soodustused, mis antakse kodanikele ühingute kaudu.

Kokku puutudes ühingute asutajatega põhikirjade registreerimise esitamisel, näib sageli, nagu liialdatakse ühingute asutamisega ja nagu ei usaldaks üksikisik enam iseseisvalt midagi ette võtta. Mõnikord näib, et vaevalt on isikul alles tekkinud mõtteid, kui ta ruttab seda teostama ühingu kaudu, kaalumata, kas on ühingu asutamine elulise vajadusega ning tema teotsemise arendamiseks üldse kandepinda, või kas ta ise või kaasasutajad on võimelised juhtima ühingu tegevust. Samuti kui iga va-

badus, nii omab ka ühingute asutamise vabadus täie väärtuse ja püsivuse ühiskondlikus elus vaid siis, kui see on seoses vastutustundega, mille kasvatamise edendamisele peaks vist küll asuma meie tänapäeva rahvategelased.

Meie nägime eelpool, kuidas eraalgatusel tekkinud esimesed laenu-hoiuühisused oma puhtast kasust saadud summadest vabatahtlikult toetasid rahvuspoliitilisi üritusi. Ka neid majanduslikke asutusi suunas ühiskondlik aade. Kahjuks puudub meil teaduslik uurimistöö iseseisvuse aegsete ühingute tegevusest, mis võimaldab teha järeldusi nende töö ühiskondliku tähtsuse lähtekohalt. Arvestades meie suurt ühingute arvu, oleks see ülesanne palju aega nõudev. Kuigi ühingute liitude ümber koondunud ühingute töö on ühelaadiline ja nende aasta tegevusaruanded kättesaadavad harilikult liitudes, oleks paljude ühingute uurimismaterjalid vaid nende protokolliraamatud. See ülevaatlik töö võiks olla väärtuslikuks materjaliks seadusandjale ja riigivõimule ühingute asutamise ja tegeliku töö suunamiseks, samuti ka sotsiaalaajaloo uurijaile. Praegu, välja arvatud mõned üksikud liigid, kelle tegevusest on ilmunud erivaljaanded, järelduste tegemine meie iseseisvuse aegsete ühingute tegevuse tähtsuse kohta, oleks vaid põhjendamata oletuste tegemine.

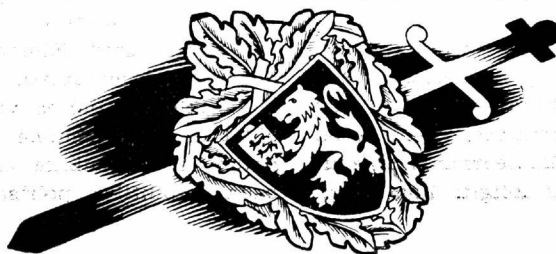
Lõppeks puudutan riiklike toetuste ja soodustuste osa meie ühingute asutamises ja nende teotsemises. Kahtlemata on riiklikud soodustused mõjutanud mõnegi ühingu ellukutsumist. Seal, kus loodetakse väljastpoolt saada vaele abile, pole tarvidust püüda ennast eelkalkulatsioonide koostamisega ega koormata ennast nende täitumise murega. Asutamine on sellisel korral kerge toiming: kutsutakse põhikirjale allakirjutajad kokku, jaotatakse registreerimise toimetuseks vajalised tempelmaksukulud ning umbes kuu aja pärast võib astuda juba samme vastavais asutis toetuste saamiseks. Kui ebaõnnestub nende hankimine, on ka ühingu tegevusel lõpp, ilma et keegi saaks erilist kasu või kahju. Ometi on sellisel ühingu asutamise viisil ühiskondliku tähtsusega psühholoogilisi mõjusid. Toetused halvavad kodanike iseseisvat ettevõtlikkust ja algatusvõimet. See on asja üks külg. Teiselt poolt annab riiklike toetuste ja soodustuste süsteem riigivõimu kätte suure võimaluse eraalgatuslike ühingute tegevuse juhti-

miseks riigi ja ühiskonna üldhuvides. Andes toetusi või tehes soodustusi, võib riik ette kirjutada oma tingimusi, millede täitmist ta nõuab. Oma tegevusalalt tean juhtumeid, kus seadusega oli määratud tähtaeg ühe liigi ühingute põhikirjade muutmiseks, kuid mida paljud ühingud kaua ei teostanud. Niipea kui riigivõim keeldus neile toetuse andmise vana põhikirjade alusel, viisid kõik ühingud oma põhikirja muudatused läbi. Toetuse ja soodustuse andmisega võib riik kõrvaldada ka ebasoovitava konkurentsi samalaadsete ühingute vahel. Toon siin näiteid piimaühingute tegevusalalt. Vabariigi algpäevil, mil piim ja piimasaadused olid eriti hinnas, tekkis tung meiereide asutamiseks ühistegelisel alusel. Asutamisel tihtigi ei arvestatud meiereide kaugust teineteisest ega ümbruskonna piimalehmade arvu. Liikmete poolt kokkutoodud piimahulk meiereisse kandis vaevalt ümbertöötamise kulud. Ei võinud sellisel korral juttugi olla eeskujulikust meiereide sisseseadmisest, mis oleks võimaldanud välis-turgude nõudeile vastava väärtusega saaduste valmistamist. Need puudused hakkasid kaduma, kui piimaühinguile hakati andma riiklike laene ettenähtud tingimusi.

Kuna riigivõim jagab mitmesuguste tegevusaladega ühingute liitudele ja üksikuile ühingutele toetusi ja soodustusi, võib ta neid kõiki rakendada tegevusse ühiskondliku üldhuvi suunas, ilma et ta kedagi käseks või keelaks või teeks neile seaduslikke ettekirjutusi. Ta astub vaid kokkuleppe vahekorda ühingute laenu või toetuse määramisel. Seatud tingimuste täitmata jätmisel võib riigivõim lõpetada abistamise.

Need ühingud, kelle tegevus on rakendatud elulise idee või majandusliku huvi energilisse teenistusse, jäävad püsima ja võidavad enestele eluõiguse ka ilma abita. Ja just need viimased omavad ühiskondlikus elus kaaluva tähtsuse. Neis peegeldub ajastu erilme ja nad mõjutavad ühiskonnas toimuvaid põhjapanevaid ümberkorraldusi, milledest kõneleb meile ajalugu.

Seepärast, tunnustades elujõuliste ühingute ja nende liitude ülesandeid ja nende tähtsust meie tänapäeva ühiskonna elus, ei tohi liialdada nende asutamise ja igapäevase iseloomuga ühingu ümber peab koonduma eeskätt kogukas liikmeskond, kes rakendaks oma vaimse ja majandusliku jõu ühingu eesmärgi saavutamiseks.

Eesti riigivõimude võitlusest riigivastaste elementidega Vabariigi iseseisvuse kestel

Veebruaris 1923. a. juhti rööbastelt välja Valga poolt tulnud segarong Elva ja Nõo jaamade vahel, misjuures purustati 7 vagunit, kuid inimestega õnnetusi ei juhtunud. Juurd-lusega selgus, et selle kuriteo oli toiminud üks Tartu jaama raudteetehnik, kes aga enne ta-bamist oli pagenud ühes kaaslasega Venemaale, viies kaasa suurema summa raha, mis ta selle kuriteo kordasaatmise eest oli saanud põran-daaluselst kommunistide staabilt.

28. märtsil 1923. a. sai tänaval tabamisel surma kaua aega tagaotsitav olnud kom-munistide põrandaalune juht Jaan Kreuks, kes pärast Kingisepa tabamist asus ajutiselt jätkama tema ülesandeid kuni Jaan Anvelti saabumiseni. Vahistamisel ta tahtis tulistada poliitilist politseinikku, kuid see oli temast ki-irem ja tabas teda revolvrilt surmavalt. Kreuksi salakorter jäi esialgu avastamata. Kreuksi likvideerimisega kaotasid põrandaalused oma tähtsaima jõe, mis mõjus halvavalt nende tegevuse edukusele. Ühenduses selle sündmu-sega tehti avalikuks illegaalne riigivastane or-ganisatsioon, mispuhul tabati ja anti kohtu alla 16 isikut.

1923. a. maikuu peale määratud II Riigiko-gu valimiste puhuks püüdsid kommunistlikud tegelased organiseerida suurel arvul legaalselt teotsevaid ja kommunistlikult häälestatud ametiühinguid. Organiseerimistööd tehti väga intensiivselt Kominterni direktiivide ja Eesti põrandaaluse kommunistliku peaorganisaatori J. Anvelti üksikasjaliste juhiste järgi. Samal ajal püüti vastloodud ja varem teetsenud le-gaalseid töölisorganisatsioone liita „ühiseks väerinnaks“, et siis selle koondise poolt koos-tatud nimekirjade järgi esineda Riigikogu va-limisel ja organiseeritud kommunistliku tööli-konna toetusel viia Riigikogusse võimalikult suurem arv oma mõtteosalisi.

Organiseerimistööd tehti nii avalikel kõne-koosolekuil, lendlehtedega ja salajase agi-teerimise teel. Püüti kallutada oma sõiduvette maatöölisi ja noorsugu, tõmmates neid kõiki kommunistl. häälestatud kutseorganisatsiooni-desse. Rahvamassides püüti kõigiti luua riigi-

vastane meeleolu.

Sõjaväeteenistus-se võetavaid noo-ri õhutati üleskut-setega teenistus-semineku käsku ignoreerima. Sa-muti õhutati käi-tisid organiseeri-ma streike ja töö-takistusi. Korral-dati agitaatorite kursusi. Ameti-

ühingute Kesknõukogu juurde asutati „Punase Abi Komitee“, kelle ülesandeks oli jagada aine-list toetust poliitilistele vangidele ja nende pere-kondadele.

Mainitud töö oli tulemusi. 1923. a. algul loodi kommunistlik valimisblokk Tööraha Ühise Väerinna nimetuse all, kes esines II Riigikogu valimisel maikuu 1923. a. oma valimisnimekirjaga. Ageda agitatsiooni taga-järjel sai see nimekiri valimisel 9,5% antud häälestest ja selle tulemusena pääses II Riigi-kogusse 10 kommunistlikku rahvasaadikut, kes moodustasid seal kohe Riigikogu kommunistliku rühma ja hakkasid tarvitama samasugust tak-tikat nagu nende eelkäijad I Riigikogus, s. o. kasutama Riigikogu kõnetooli agitatsiooniks kehtiva riigikorra vastu ja Eesti omariikluse mahategemiseks. Samuti pandi toime nende poolt Riigikogus igasuguseid skandaalseid esi-nemisi ja sagedaid obstruktsioone, mis suurel määral pidurdas Riigikogu tööd. 1923. a. det-sembris toimunud omavalitsuste esinduskogude valimisel esines „Ühine Väerind“ samuti väga aktiivselt ja saavutas võrdlemisi tõhusaid ta-gajärgi.

1923. a. maikuu põgenesid Tallinna vang-last vangi mõistetud noorproletaarlaste tege-lased ja Viktor Kingisepa varjajad, kokku 6 noort naiskommunisti. Vangla müür oli väljast-poolt läbi murtud ja vangid kõie abil põgenema aidatud. Põgenemine oli nii osavasti korral-datud, et põgenikke ei läinud korda kohe ta-bada. Poliitilise politsei poolt ette võetud uuri-

Põrandaaluste kommu-nistide „kindral“

HANS HEIDEMANN.

mise tagajärjel selgus, et põgenikel ei olnud õnnestunud Eestist lahkuda. Mõne aja pärast sai poliitiline politsei andmeid, et mainitud naiskommunistide esindaja, keegi üliõpilane, otsib vastavat mootorpaati, et viia põgenikud Venemaale. Väljasõit pidi toimuma öösel 2./3. juunil Koplast. Et aga mainitud kommunistide käsilase poolt värvatud paadimees ei tulnud toime oma korraldustöödega, jäi väljasõit seekord ära. Väljasõidu-koht võeti politsei valve alla, kuna kava kohaselt tabamine pidi sündima merel. Põgenikud olid organiseerinud ka endi poolt luure ja valve, et väljasõit sünniks äpardusteta. Politseile ilmes siin, et põgenikke maal tabada on raske ja et nõnda jääb palju võimalusi kas või üksikuile kadumiseks ja et seega on kõige õigem tabada paat koos põgenikega Koplast Beckeri tehaste kai ääres. — 4. juunil saadud andmeil selgus, et väljasõitu pidi algama öösel vastu 6. juunit 1923. Kui aga selgus, et hangitud paadimees oma mootorpaadi korraldamisega ka 5. juunil veelgi toime ei tulnud ja otsis sidet põgenikega, et sõitu edasi lükata, vahistas poliitiline politsei paadimehe ja „laenas“ piirivalvel mootorpaadi „Venemaale sõiduks“. Mootorpaat, mille meeskond nüüd koosnes politseinikest ja piirivalve kaptenist, kes kirjaliku käsu väljasõiduks avas alles merel, sõitis kohale kokkulepitud ajaks. Ka põgenikud-kommunistid ilmusid õigeaks ajaks kohale sõidu korraldaja üliõpilase saatel. Kui kõik „reisijad“ olid paadis kuulutati nad areteerituiks. Vahistamise juures leiti kahe juurest laskevalmis revolvriv ja suurem summa eesti ja inglise raha.

Vastavalt EKP-lt saadud juhiseile meie kommunistide riigivastane tegevus kandis kahesugust ilmet: avalikku ja salajast. Avalikult teotseti „Tööraha Ühise Väerinna“ sildi all Riigikogus, omavalitsuste esinduskogudes, ametiühinguis ja nende organisatsioonides, kuna salajane tegevus väljendus põrandaaluses kihutustöös. Mõlemat ala juhiti ühest ja samast keskusest.

Nelja aasta kestel oli poliitilisel politseil palju juhtumeid saada jälile kommunistide salaorganisatsioonile ja tabada nende tähtsaid tegelasi. Iga tabamise järele vaibus nende tegevus väheseks ajaks, et siis varsti jälle uue hooga alata. Suurem vaheaeg põrandaaluses tegevuses tekkis pärast Kingisepa ja Kreuksi tabamist. Põrandaalune tegevus jäi siis enam-vähem soiku, kuid seda suurema innuga jätkati avalikku kihutustööd, milleks kõige tõhusamaks leiti olevat Riigikogu kõnetool.

Riigikogu liikme isikupuutumatus lubas kommunistidel vabalt ja sõna valimata jätkata riigi aluste õnnestamist ning riiki ja valitsust

avalikult mõnitada. Eriti kuulsaks kujunesid selle poolest neljapäevased Riigikogu arupärimiste koosolekud, kus kommunistlikud rahvasaadikud ei pidanud mingit piiri oma esinemises. Laiemais rahvahulgis tekitas säärane janditamine tõsist meelepaha ja oldi imestunud riigivõimu kannatlikkuse üle.

1923. a. lõpul hakkasid kommunistid jälle ühesoodu laiendama oma põrandaalust riigiõnnestamistööd ja löid kollektiive ning rakukesi üle terve riigi. Kihutustöö võttis suurema ulatuse ja ägedama tempo kui kunagi varem. Tungiti sellega koolidesse ja sõjaväkke. Levitati suures arvul kihutuskirjandust, eriti sõjaväe noorsõdurite keskel, keda kutsuti üles kukutama maksvat riigikorda relvastatud jõuga. Nõuti vastuhakkamist ülemate käskudele ning sõjaväeliste korralduste täitmata jätmist. Riigikogu kommunistliku rühma liikmed, kasutades reaktiivset riigivõimu, ründasid nõnda maa riiki, korraldades ühe kihutuskoooleku teise järele. Kohtadel püüti igasuguste võtetega tõmmata väheteadlikke inimesi kommunistide erakonda „ühise väerinna“ nimetuse all, misjuures sageli kinnitati, et ühisel „väerinnal“ pole ühist kommunismiga. Seejuures sai poliitiline politsei andmeid, et kogu see aktiivsus on suunatud vägivaldsele riigikorra kukutamisele või avaliku mässu ettevalmistamisele.

Säärane pidev, laiaulatuslik ja tõsine riigivastane tegevus muutis olukorra selliseks, et riigi ja kodanike julgeoleku kaitseks oli riigivõim sunnitud astuma otsustavaid samme ja tegema lõpu sellele riigivastasele organisatsioonile.

Jaanuaris 1924. a. asus poliitiline politsei toimetama juurdlust eelkirjeldatud riigivastase tegevuse kohta. Vangistati Riigikogu kommunistliku rühma liikmed, tabades nad riigivastase kuriteo kordasaatmiselt ja nimelt kõnekoosolekutel kõnelemast, mis korraldati EKP ringkirja kohaselt. Seejuures vahistati ka hulgaliselt teisi tähtsaid legaalseid ja illegaalseid kommunistlikke tegelasi. Üldse vahistati üle maa 182 isikut, kuna üksikul õnnestus põgeneda. (Sellest tekkis hiljem nn. 149 kommunisti protsess.)

Kommunistide vangistamise juures korraldatud läbiotsimisel sai pol. politsei terve kogu igasuguseid materjale ja asitõendeid. Vaadatud läbi need materjalid, ametivõimud leidsid, et 229 kutseorganisatsiooni üle maa, kuhu juhtivate tegevliikmetena olid kuulunud tabatud kommunistid, teotsesid vaid selleks, et kukutada Eestis maksvat demokraatlikku riigikorda. Nende organisatsioonide põhikirjad olid küll registreeritud seaduslikus korras ja ei sisaldanud midagi riigivastast, kuid tõeliselt oli nende te-

Elupilt VANGLAST

2

Kaardid valmistatakse toiduaineist, kambris-
se antavatest paberikottidest ja paberosside pa-
kendi ning paberossikestade karbi papist. Masta
märgid tehakse puust. Selleks kasutatakse mõnd
puuhalgu või kuidagi vahialuste kätte sattunud
puutükki, kuid selleks otstarbeks kasutatakse ka
kambri sisseseade puust osi. Säärased puust val-
mistatud templiga „trükitakse“ kaardid. Keela-
tud märgid peidetakse hoolega, eriti hästi agu
kaardid. Peidupaikade suhtes ollakse väga leid-
likud. Kõige rohkem löbu pakub mäng „21“.
Mängitakse kõige peale, millel üldse on väär-
tust. On olnud juhtumeid, kus riigi poolt antav
päevane toidunorm isegi maha mängitakse. Mee-
leldi mängitakse kaarte öösiti. Hasartmängu
vastu võidelda on raske vangibarakis, kus suu-
rem hulk vahialuseid koos. Kuna iga kee-
latud mängu või tegevuse ajal on vahialuste
poolt oma valve väljas, eesmärgiga, et vangla

ametkond ei üllataks mängijaid. Sarnastel puh-
kudel päeval valvel olev vahialune ütleb mõne
sõna korrarikkujate hoiatamiseks. Siis lõpeta-
takse mäng otsekohe ja keelatud esemed kaovad
nagu tina tuhka. Üheks hoiatussõnaks on „seks“.
Kui valvur korrarikkujaid jälgib, viimast asjaolu
märgates, ütleb valvel olev vahialune nagu muu
seas „lambid peal“. Lamp tähendab vahialuse
keeles silma. Öösel valvel olev vahialune heidab
baraki ukse ette magama. Kui valvur tahab
tulla barakki, ukse avamisel tahes-tahtmata ära-
tab ukse ees magaja, see tõstab kisa, teeseldes
nagu oleks mõni kaasvahialuseist seganud tema
und, kuid selle kisaga on juba seltskond hoiata-
tud ja tabamine on nurjunud. Öise kaardimän-
gu juures ei ole haruldased juhtumid, kus valvel
olev vahialune, olles arvamisel, et ega postil olev
valvur neid ei jälgi, asub mängu pealt vaatama.
Mängijad on süvenenud nii mängusse, et ei mür-

gevus põhikirjast hoopis erinev: nad olid oma
tegevuse aluseks tunnustanud Kominterni ja
selle abiorgani Punase Ametiühisuste Inter-
natsionaali (Profinterni) programmilised põhi-
laused, tegevuskava ja eesmärgid; nad olid
ühinenud Eesti põrandaaluse kommunistliku
salaorganisatsiooniga „Ühise Väerinna“ nimetu-
se all koondiseks, kes on seadnud enesele ees-
märgiks maksva riigikorra vägivaldse kukuta-
mise, proletariaadi diktatuuri maksmapanemise
ja Eesti ühendamise N. Venemaaga. Selle ees-
märgi taotlemiseks olid need ühingud korral-
danud kongresse ja rahvakoosolekuid, kus või-
maldasid teha kihutustööd riigikorra kukuta-
miseks ja levitasid mässule ässitavaid
kommunistlikke lendlehti. Samuti võimaldasid
nad oma ruumes ja oma vahenditega mässule
ässitavate kommunistliku salaorganisatsiooni
lendlehtede valmistamist ja nende paljundamist.
Seda kõike arvestanud otsustas siseminister
oma määrusega 20. märtsist 1924. a. panna
seisma säärasele pinnale laskunud 229 organi-
satsiooni tegevus ning nende vara võtta
aresti alla kuni kohtuotsuseni. Suleti järgmi-
sed organisatsioonid: 1) Maatöölise Ameti-
ühisuste Liit ühes 99 ühisusega, 2) Eestimaa
Töölisühisuste Üldliit ühes 20 ühisusega, 3)
Tallinna Ametiühisuste Kesknõukogu, 4) Spor-
diselts „Spartakus“ ühes kõigi tema osakonda-

dega ja 5) Eestimaa Tööraha Partei ühes 105
osakonnaga.

Pärast üle-eestimaalise salaorganisatsiooni
tähtsaimate tegelaste vangistamist ja kommu-
nistlike ametiühingute sulgemist jaanuaris
1924. a. jäi kommunistl. kihutustöö mõneks
ajaks soiku, mis oli tingitud sellest, et kommu-
nistidel puudusid juhid. Kuid peagi kerkis esi-
le uus rühmitus tegelasi, kes kiiresti koopteeris
juurde uusi mõtteosalisi. See grupp seadis ene-
sele eesmärgiks üle-eestimaalise kommunistl.
salaorganisatsiooni vangistatud tegelaste töö
jätkamise Kominterni juhtnööride alusel. Nende
tegevus oli nüüd suunatud peamiselt kommu-
nistl. riigipöörde teostamise organiseerimisele
Eestis, milleks nad püüdsid igati kutsuda väl-
ja kodanike rahulolematust valitsuse ja riikliku
korra vastu ja korraldada salajasi löögirühmi.
Kihutustööd tehti peamiselt avalikel kihutus-
koosolekuid, mida korraldati töötute ja töö-
liste koosolekute nime all, misjuures kõnelejad
kutsusid päris avalikult rahvast üles valitsuse
kukutamiseks ning kommunistl. korra maksma-
panemiseks Eestis.

Aprilli lõpul 1924. a. likvideeris poliitiline
politsei järjekordselt selle kommunistliku rüh-
mituse ja vahistas tema tegelased.

V. Tm.
(Järgneb.)

kagi, kui „lamp“ on astunud ruumi, viibib mängijate keskel ja vaatab mängu pealt. Valvuri juuresolekut märgatakse alles siis, kui valvur ära võtab „pangas“ olevad esemed ja kaardid. Siis algab kiire laialijooks. Pärastisel ülekuulamisel seletavad kõik, et nemad polegi mänginud, vaid vaadanud ainult mängu pealt. Kes tegelikult on mänginud, seda ei olevat nad tähele pannud.

Eelistatud ajaviite hulka kuulub uustulnukate kulul naljaheitmine. Need naljad on enamalt jaolt väga toored. Tavaliselt naljatamise objektideks on esmakordselt vanglas viibijad, vähearenenud ja napakad vahialused. Neile kästakse sauna minemul pingid kaasa võtta, kuna need seal puuduvad. Kui valvur pärib pingiga saunaminejalt pingi viimise sihti, naerab pingitassijat terve kamber. Mõni saadetakse direktori või vanema valvuri juurde, et küsigu „saunapilet“, kuna ilma selleta ei lastavat sauna. Kes on vähe arenenud, sellele seletatakse, et vanglasse võib jääda direktori loal isegi üleajateenijaks. Lisatakse veel juurde, et direktor on seesugune mees, kes meeeldi ei näe vanglas üleajateenijaid, kui aga direktorit korralikult paluda, siis tuleb ta palvele vastu. Selle nalja objektiks on tavaliselt need vahialused, kellele vanglast vabanemisel puudub ulualune. Sarnane „üleajateenija“ kandidaat ilmubki direktori jutule palvega teda vangla teenistusse jätta. Näi nurub ta seal hulk aega, kuni talle selgeks tehakse vangla kord.

Töökojas töötavad vahialused valmistavad salaja puust, rauast ja traadist ajaviitevahendeid, mis tuleb lahti võtta ilma neid lõhkumata. Neil esemeil on oma „nõks“ juures, nagu seda vahialused oma keeles väljendavad. Tavaliseks esemeks on nn. „lukk“, mis koosneb viiest sälkudega pulgast, moodustades mitmeharulise kujutuse. „Lukk“ tuleb avada ühtegi pulka katki murdmata. Samuti peab seda õieti oskama kokku panna. Kui nn. „noku“ ei tea, võib luku kallalt nii mõnedki päevad nokitseda kaugemale jõudmata.

Siin ei puudu ka „seltskondlikud mängud“. Neid võetakse ette tavaliselt uustulnukatega. Mängude sihiks on peale ajaviite uustulnuka kulul naljatagemine ja mõne kaasvahialuse karistamine, kes kuidagi on sattunud kambrikaaslaste viha alla, kas mõne vahialuse peale valvurile kaebamise või mõne kambri saladuse reetmise pärast, ühe sõnaga, kes muudu „sisekorra“ vastu on eksinud.

Sellistes mängudes figureerib õige tihti käterätikust valmistatud nuudiga peksmine. Kui kannataja saanu kaebab valvurile, siis seletavad kambrikaaslased, et see olevat vaid nali. Toon alla pool mõned „mängud“ näitena.

„Surnumatmine“ Üks vahialuseist lamab kambri põrandal selili, teeskleb surnut. Mõni vana vanglakodanik etendab vaimuliku osa ja peab matusekõne, kuna teised vahialused on matuselised. Pärast vaimulikku talitust käivad matuselised kolm kuni neli korda ümber surnu, käes käterätikuist valmistatud nuudid — „küünlad“. Kõige ees käib vaimulik. Siis algab surnuga jumalagajätt, iga mängust osavõtja peab suudlema surnut otsaesisele. Vaimulik teeb seda esimesena. Iga mängust osavõtja astub järjekorras surnu juurde, kummardub ja suudleb surnut. Uustulnuk astub viimasena surnu juurde. Sellal, kui ta suudleb surnut, haarab viimane ta embusse ning matuselised hakkavad jagama hoope uustulnukale istmekohale „küünaldega“, nii palju kui keegi seda heaks arvab. Pek-

su ei jäeta enne, kui uustulnuk hakkab paluma või valvur satub jaole.

„Pime ratsanik“. Üks vahialuseist seob oma silmad rätiga kinni, kuid nii, et rästi ääre alt võib näha, mis ümberringi sünnib. Samas hoiab käes käterätikust valmistatud nuuti. Kinni-seotud silmadega vahialuse võtab mõni teine vahialune kukile. Ning algab ratsutamine, vahialuste tagaajamine. Kellele ratsanik ligi pääseb, sellele jagab hoope. Hobust kujutav vahialune peab teadma, kuhu ratsanik tuleb viia. Ratsanik jagab kogu aeg hoope, kuid lööb teisi ainult moepärast, aga sellele, keda tahetakse peksa, jagab soovikohaselt. Peksmine ei lõpe enne, kui pekstaval palved lahti on, seejärel jääb hobune seisma ja mäng on lõppenud.

„Veski“. Vahialused istuvad põrandale kahes reas, näod vastamisi, kuid nii et mõlema rivi jalad on vastamisi. Üks vahialuseist on mölder. Viimase poolt antud sellekohase märguande peale maasistujad hakkavad liigutama jalgu korraka ja taktis, pekstes jälgadega vastu põrandat, aimates järele tõelise veski kolinat. Mölder juhhib veski käiku kord aeglaselt, kord kiirelt. See vahialune, kellele peks saab osaks, on pandud istuma rivi äärde. Ootamatult haarab mölder tal jalust kinni, tõmbab ta „veski kivide“ vahele, kuna veskit kujutavad jalad kahelt poolt jahvatavad vahelolijat. See kestab seni, kuni mölder märku annab veski seismajäämiseks.

„Magamapanek“. Uustulnukale tehakse ettepanek katsetada, kas tal on kõvad närvid, teiste sõnadega, kas saab teda hüpnotiseerida. Üks kaasvahialuseist kinnitab oma andekust nõiakunstis, enesestmõistetavalt mõni vana vanglakodanik. Et katsealust-uustulnukat hüpnotiseerija võimesse uskuma panna, valitakse paar teist asjasse pühendatud vahialust, kes ka nõustuvad katsetamisega. Uustulnuk nõustub samuti ning jääb uskuma hüpnotiseerija võimesse. Katsealused pannakse istuma kolmekesi rivisse. Uustulnuk asetatakse istuma kahe vahele. Võetakse kolm kruusi, igasse valatakse vett ligemale ääreni. Kruusi peab käes hoidma mõlema käega, asetades näpud kruusi põhja alla. Uustulnuka kruusi põhi määratakse salaja keemilise pliitsiga või selle puudumisel tahmaga. Hüpnotiseerija võtab ka enesele kätte veega täidetud kruusi, istub vastamisi katsealusega ja annab käsu kõigile kolmele valmis olla. Ükski ei tohi pilku kõrvale heita, vaid kõik peavad hüpnotiseerija silmisses vaatama ning kõiki tema liigutusi matkima. Viimane kastab sõrme kruusi — vette, teeb enesele mõne joone või risti näole ja kordab siis seda toimingut mitu korda. Katsealused teevad tema liigutusi täpselt järele, seda teeb ka uustulnuk, kelle kruusi põhi on määratud. Sellist protseduuri korrates muutub uustulnuka nägu õige kirjuks. Kõik kambri viibijad on seejuures tõsised. Kui nägu on küllalt kriim, lõpetatakse hüpnotiseerimine, kusjuures hüpnotiseerija omaks võtab, et ta oma võimed on kaotanud ja kiidab katsealuste kõvu närve. Uustulnuk käib kambri kriimsilmana ringi seni, kuni postil olev valvur seda märkab ja aru pärib määrdunud näo kohta. „Kriimsilm“ on oma näo puhtuses kindel ja vaidleb valvurile vastu. Terve kamber rõkkab naerust.

„Sõlme lahtitegemine“. Võetakse umbes 1,5 meetri pikkune pael, kusjuures üks ots seotakse sargi nõõpaugu külge, teine aga varba külge. Paelal on sõlme sees. Ülesanne seisneb selles, et vahialune, kelle külge sarnaselt pael on seotud, peab paelas oleva sõlme lahti harutama.

Politseiametnike Keskkogu

tegevus 1937. a.

I. Majanduslik tegevus

Paljusid võib-olla huvitab küsimus, milleks on tarvitatud need summad, mis meie palgast kinnipeetud liikmemaksuna on antud Keskkogu korraldusse — 75% suurus. Muide, neist liikmemaksu summadest on möödunud aastal laekunud Keskkogul 25 062 kr.

Vastates sellele küsimusele, peab nentima, et Keskkogu on korraldanud oma majapidamise nõnda, et see summa on kõik kulutamata, s. t. raha iseenesest on küll välja antud, kuid selle eest on soetatud materiaalseid varasid. Keskkogu 1937. a. puhtakasu suurus kokkuhoiust on nimelt 29.450 kr. See ületab liikmemaksudest laekunud summa 4.388 krooniga. Teatavasti on majapidamises materiaalne kapital samaväärne rahalise kapitaliga. Niisiis see rahaline kapital, mis laekunud meie liikmemaksudest, on transformeerunud materiaalseks kapitaliks vallasvara juurdemuretsemise ja kinnisvarade väärtuse tõstmise näol. Kinnisvarade väärtus tõsteti nimelt suvilate kapitaalremontide ja vesivarustuse sisseseadmiseega. Sa-

muti kustutati säästsummadega osa Keskkogul lasunud kohustusi, mille võrra vähenes võimaloomatis meie kinnis- ja vallasvaralt. Kui vaadelda üksikasjaliselt, kuhu on paigutatud eelpool nimetatud kokkuhoid või puhaskasu, siis oleks pilt järgmine:

Võlgade tasumiseks	Kr. 12.655.—
Kinnisvarade väärtuse tõstmiseks „	5.199.—
Vallasvara soetamiseks	5.575.—
Antud laenuks Tallinna Kogule . . .	1.000.—
Avansiks puhkekodude vanemale „	5.021.—

Kokku: Kr. 29.450

Seega on Keskkogu valdamisel olev vara kasvanud aasta kestel 29.450 kr. võrra puhtkokkuhoiu teel.

Et saavutada möödunud aasta kestel seda vara kasvu Kr. 29.450.—, selleks oli vaja peale politseiametn. liikmemaksudest laekunud summa . . . . . Kr. 25.062.—

sissetulekuid veel teistest allika-	
test, ja neid oligi järgmiselt:	
Toetusraha välispassidelt	„ 23.219.—
Annetusi	„ 102.—
Muid igasuguseid tulusid	„ 2.360.—

Kokku oli Keskkogul seega tulusid 1937. a. Kr. 50.743.—

Sellest sissetulekust tehti järgmised kulutused, mille vastu ei saadud mingit väärtust, s. o. tehti nn. ebaproduktiivseid kulutusi:

Tallinna Politseiametnike Kodu kasutamise	Kr. 18.—
Narva-Jõesuu puhkekodude kasutamise ja korrastamise peale suvitushooajal, nagu: üldperenaise palk, teenijaskonna palgad, nende kõigi toitlustamine, põletispuude muretsemine, valgustus, telefon, söögimoona veokulud, hoonete ja kruntide korrastamine, asjaajam. ja sõidukulud, suvitusmaks, kabiinide iür, muud vähemad kulud kokku	„ 7.688.—
Kultuurseksiooni kulud	„ 713.—
Spordiseksiooni kulud	„ 1.028.—
Laskurseksiooni kulud	„ 1.903.—
Laenusummade % %	„ 1.297.—
Tasud personaalile ja honorar insenerile	„ 2.141.—
Kantslelei- ja asjaajamise kulud .	„ 105.—
Veokulud	„ 568.—
Majamaksud ja tulekinnitus . . .	„ 1.198.—
Mitmesugused segakulud	„ 1.335.—
Kinnisvarade amortiseerimine . .	„ 3.211.—
Vallasvara kustutus	„ 88.—

Kokku ebaproduktiivseid kulusid Kr. 21.293.—

Kui 1937. a. kestel laekunud tulude summast	„ 50.743.—
arvata maha mainitud kulusumma	„ 21.293.—

saamegi 1937. a. puhtakasu summa Kr. 29.450.—

millest eelpool oli juttu.

See sõlme päästmine on teatavas mõttes ajalooga seotud. Sest vanasti galeeridel on olnud vahialused (orjad) kinnitatud ahelatega laeva külge. Sõlme lahtitegemisega olevat galeeridelt tihti põgenetud.

Selliseid mänge on veel terve rida, kuid olen kirjeldanud ainult neid, mis enamvähem „viisakamad“.

Ei puudu ka vahialuseil oma tants, nimega „tiina“. Tantsitakse laulu saatel kas igavuse peletamiseks või naljaks. Vabatahtlikke tantsu ettekandjaid leidub õige vähe. Tavaliselt leitakse tantsijaid suitsuta ja lisatoiduta vahialuste seast, kes siis tantsu eest saavad kambrikauslastilt mõne suitsu või meelepärase toidupala.

Eespool kirjeldatud vanglas keelatud mängu ja tantsu harrastatakse rohkem välitööl, kus vahialused paigutatud barakkidesse, kus 50—80 meest. Barakkides on vangla ametkonnal raske võidelda korrariikkumiste vastu. Muidugi on sellisel korral ikka üks vahialuseist valvel, et valvur ootamatult ei tabaks korrariikkujaid.

Barakkides ei ole ka harukordne, et mõni näitemäng ette kantakse vahialuste poolt. See sünnib harilikult pühade ajal. Ettekandeks palutakse luba vangla administratsioonilt ja välitöödel viibiv vangla personaal kutsutakse aukülalisena etendusest osa võtma. Kantakse ette kas mõni näidend või mõne vahialuse poolt koostatud naljamäng.

Eelkirjeldatud keelatud ajaviited näitavad vähenemise tendentsi. 1935. a. jõustus uus vangistusseadus ja uus vangistusasutuste kodukord. See seadus ja kodukord on muutnud vangla elu sootuks teiseks ning vahialuseile on antud võimalus hea käitumise ja usina töö tõttu vangla nõukogu otsusel markide süsteemi abil enne tähtaega vabaneda. See viimane asjaolu ongi mõjunud vahialuseile, et nende käitumine on paranenud ja töösusinus on märksa tõusnud. Suurem osa vahialuseid püüavad vältida korravastast tegevust.

Kinnisvarade ümberhindamise tagajärjel vastavalt turuhindadele tõusis Keskkogu kinnisvarade väärtus veel 102.881 krooni võrra, võrreldes nende varade soetamishinnaga. Möödunud aastal hindas nimelt asjatundjaist koosnenud komisjon Keskkogu suvilate hooned ja krundid N.-Jõesuus ümber vastavalt praegusele turuhindadele ja selle tagajärjel tekkis vahe nende soetamishinna ja praeguse turuhinna vahel 102.881 krooni suuruses Keskkogu kasuks.

Keskkogul oli varasid 1. jaan. 1938 järgmiselt:

Kinnisvarasid	Kr. 166.500.—
Vallasvara	„ 31.605.—
Raha ja väärtpabereid	„ 722.—
Välja antud avansina	„ 5.021.—
Laen Tallinna Kogule	„ 1.000.—
Kokku: Kr. 204.848.—	

Samal ajal oli Keskkogul kohustusi:

Laenud pankadele	Kr. 28.065.—
Ostuvõlg „Pargitare“ eest	„ 4.000.—
Võlg Sindi vabrikule villajään. eest	„ 8 18.—
Võlg „Politseilehele“	„ 4.130.—
„Politseilehe“ tegevuskapital	„ 2.500.—
Kokku: Kr. 39.513.—	

Kui arvata Keskkogu valdamisel olevast varast, mille koguväärtus	„ 204.848.—
maha Keskkogu kohustused	„ 39.513.—

siis jääb Keskkogul puhast vara või puhast omakapitali . . . . . Kr. 165.335.— väärtuses, mis on soetatud kahe aasta kestel, mil Keskkogu üldse on teotsenud.

Keskkogu üheks tähtsamaks ülesandeks ja suuremaks mureks oli võimalikult mugava, soodsa ja odava suvitamise võimaldamine politseiametnikele ja nende perekondadele Narva-Jõesuus.

Politseiametnike puhkekodud alustasid möödunud aastal tegevust 2. juunil, mil saabus suvitajaid 9 inimest. 25. juunil oli puhkekodudes juba 104 suvitajat, 1. juulil 169 ja 6. juulil tõusis suvitajate arv 223, millist arvu võib lugeda suurimaks kogu suvitushooajal. Siis hakkas suvitajate arv järk-järgult kahanema.

1. augustil oli veel 148 inimest, kuna viimased suvitajad lahkusid 31. augustil.

Puhkekodusid kasutas möödunud hooajal üldse 616 inimest, milline arv on $\frac{1}{3}$ võrra suurem eelmise aasta arvust, kokku oli toitlustamispäevi kõigi suvitajate kohta 11.460.

„PARGITARES“ oli kõige kallim toitlustamispäev 1.69, kõige odavam — 74, keskm. 1.20.
„RANNATARES“ oli kõige kallim toitlustamispäev 1.57, kõige odavam — 72, keskm. 1.04.
„MERETARES“ oli kõige kallim toitlustamispäev 1.35, kõige odavam — 73, keskm. —.99.
„JÕETARES“ oli kõige kallim toitlustamispäev 1.24, kõige odavam — 72, kskm. —.95.

Kuna toitlustamispäevi oli puhkekodudes 11.460 ja Keskkogu kulutas puhkekodude kasutam. ja korrastam. 7.688 kr., siis järelikult Keskkogu maksis juurde suvitushooaja kes-

tel peale priikorteri iga inimese iga suvituspäeva pealt keskmiselt 67 senti.

Toiduaineid, mida oli alalhoidmise mõttes võimalik osta sisse suurel arvul, nagu jahu, manna, riis, suhkur jne. osteti ühistegelisel kauplusel, ETK'lt ja N.-Jõesuu Tarvitajate Ühisuselt. Delikatessaineid ja osa lihasaadusi hangiti „Liha-tsentraali“ N.-Jõesuu osakonnast kui kõige odavamast ja garanteeritud ostukohast. Kalu, aia- ja juurvilja osteti Narva ja Narva-Jõesuu turult. Piima muretseti lepingu põhjal ühelt kohalikult talupidajalt, kelle lehmad olid arstliku kontrolli all.

II. Üldtegevus.

1. Keskkogu raamatukogu asutamiseks tehti esitis Siseministrile, et kõik Trükiseaduse § 20 põhjal järelevalve teostamise otstarbel Politseivalitsusse saadetud ja edaspidi saadetavad trükiteod antaks üle pärast teatava tähtaja möödumist Politseiametnike Keskkogule. Siseminister rahaldas selle palve ja praegu on raamatukogu korraldamise tööd lõpule jõudmas Keskkogu Kultuurseksiooni korraldusel.

2. Töötati välja ja pandi maksma „Politseilehe“ toimetuse ja talituse kodukord. Kodukorras on üksikasjaliselt ette nähtud Keskkogu Kultuurseksiooni, lehe toimetuse ja talituse üksikasjaline tegevuskord. Peale selle ka „Politseilehe“ arvepidamise ja asjaajamise kord.

3. Töötati välja ja pandi maksma 1937. a. suvitushooaja algul „Juhised Politseiametnike Keskkogu rahasummade ja materiaalsete varade arvestamise ja aruandmise kohta puhkekodude kasutamise ja korrastamise alal ning ühistoitlustamise arvepidamise kohta puhkekodudes.“

4. Määrati kindlaks puhkekodude tõeline väärtus turuhindade järgi Keskkogu juhatuse poolt määratud komisjoni (hr. Sooman, Loovere, Kane, ins. Otting) poolt alljärgnevalt:

„Pargitare“ —	Kr. 36.500.—
„Meretare“ —	„ 35.000.—
„Rannatare“ —	„ 31.800.—
„Jõetare“ —	„ 58.800.—

5. Palgati puhkekodude toitlustamise juhtjaks ja korraldajaks ning muu puhkekodude sisemise tegevuse juhtimiseks ja järelevalve teostamiseks puhkekodude perenaine kuueks kuuks palgaga 75 krooni kuus, arvates 15. maist 1937.

6. Töötati välja ja pandi maksma puhkekodude vanema ja puhkekodude perenaise tegevuskord, milles üksikasjaliselt on ette nähtud nende õigused ja kohused.

Pealeselle muudeti ja täiendati puhkekodude kodukorda eelmisel aastal saadud kogemusel.

7. Korraldati võistlused heliloojate vahel Eesti Lauljate Liidu kaudu politsei pidul. marsi loomiseks ja omandati Politsei pidulik mars, mille autoriks helilooja Eduard Liinev. Vastavalt Keskkogu juhatuse ja Eesti Lauljate Liiduga sõlmitud sellekohasele kokkuleppele maksti Keskkogu juhatuse poolt I auhinnana väljapandud summa Kr. 250.— Eduard Liineville ja II auhinnana väljapandud Kr. 100.— helilooja Rein Ploomile.

Politsei tervitusmarsi saamiseks otsustati pöörduda samuti Lauljate Liidu poole. Auhindadeks määrati Kr. 300.—: I auhind Kr. 150.—; II — 100.— ja III — 50.—.

8. Et puhkekodude kasutamist mugavaks ja meelthlutavaks teha, selleks muretseti puh-

kekodude kasutajaile mitmed komplektid igasuguseid ajaviitemänge. Samuti korraldati võrkpalli- ja kurnivõistlusi, mis lõppesid tujuküllase ja meeltilendava piduõhtuga „Meretares“.

Hoolitseti võimaluse piires puhkekodude sisustamise ja ajakohaste remontide teostamise eest eesmärgiga teha suvitajate elamine puhkekodudes võimalikult mugavaks.

9. „Politseilehe“ alal on püütud eriti rõhku panna selle sisulisele kui ka välisele küljele. Lehe tiraaži tõstmiseks määrati energilisemaile tellimishankijaile autasu ja preemiaid. Energiiste ametnike kohta esineti ettepanekuga Politseivalitsuse direktorile neile rahalise autasu määramiseks või kiituse avaldamiseks nende seltskondliku tegevuse alal ülesnäidatud erilise püüdlikkuse ja hoolsuse tähistamiseks. Selleks anti Politseivalitsuse direktori korralduse Kr. 250.—. Vaatamata lehe esimesele ilmumisaastale oli võimalik ratsionaalse asjaajamise läbi saavutada puhastkasu üle 1500 krooni.

10. Politseiametnike- ja -teenijate Abiandmise Kapitali Komitee ettepanekul võeti selle kapital üle arvates 1. jaan. 1938. a. ühes kõigi õiguste ja kohustustega. Selle kapitali tegevuse jätkamiseks moodustati Keskkogu juurde vastav kolleegium, mille kokukord töötati välja ja esitati Keskkogu nõukogule kinnitamiseks.

11. Septembris 1937. a. korraldati Tallinnas Keskkogu Spordisektsiooni poolt ülemaailset poliitsei spordivõistlust kergejõustikus, mis kestis mitu päeva.

12. Keskkogu juhatus koosolekuid peeti 14 korda ja nõukogu koosolekuid 1 kord. **V. Tm.**

Tallinna-Harju Prefektuuri politseikomissaride laskeasjanduse kursus

4.—9. aprillini s. a. korraldati Tallinna-Harju Prefektuuri politseikomissaridele lühiajaline laskeasjanduse kursus Politsei Ratsareservis. Kursusest võttis osa 12 politseikomissari.

Uue õppelaskmise süsteemi kehtimapanekuga on poliitsei lasketase märksa tõusnud. Laske taseme tõusule on palju kaasa aidanud Poliitsei laske-eeskirjade ilmumine ja üldine huvi laskeasjanduse vastu. Rahuldava lasketasemega ametkonna edasiviimine laskealal nõuab väljaõpet teostavalt juhtkonnalt suuri teadmisi ja praktilisi oskusi sel alal. Kuna laske-väljaõppe põhimõtted on põhjalikult muutunud viimaste aastatega ja enamuse politseikomissaridest on olnud sõjaväeteenistusest eemal juba aastaid, siis lühiajalise laskekursuse korraldamine oli mõeldav. Pealegi Poliitsei laske-eeskirja § 271 seab üles suured nõuded politseikomissaridele laskeala tundmises. Nii on politseikomissari kohuseks:

- organiseerida laskeala õppusi;
- kontrollida alluvate teadmisi laskeasendite ja relvade tundmises ning relvade käsitlemise oskuses;
- anda juhtnõore jaoskonna laskeinstruktoreile õppuste korraldamiseks;
- juhtida laskeharjutuste läbiviimist;
- tunda ise põhjalikult relvade materjalosa, et teostada jaoskonnale väljaantud relvade põhjalikku ülevaatast.

Kõik see nõuab politseikomissaridelt suuri teadmisi ja praktilisi oskusi laskeasjanduse alal.

Kursusel seati eesmärgiks:

- värskendada politseikomissaride teadmisi laskeasjandusse puutuvais küsimusis;
- tutvustada uute väljaõppe põhimõtetega;
- anda vajalisi teadmisi relvade materjalosa tundmise ja relvade ülevaatause kohta;
- anda teadmisi relvade hooldamisest ja relvade puhastamise reegleist;
- õpetada selgeks laskmise põhiasendid ja asendite kontrollimise viisid;
- leida relvade käsitlemise õppuse juures tehtavaid vigu ja neid osata parandada;
- anda juhiseid laskeasjanduse tunni organiseerimisest ja läbiviimisest.

Kursusel politseikomissarid jälgisid suure huviga ettekandeid ja võtsid intensiivselt osa praktilisest harjutusest.

Kursuse kestel korraldati politseikomissaridele omavaheline laskevõistlus püstoleist punktija duell-laskmises. Võisteldi „A“ ja „B“ klassides. „A“ klassis tulid kohale: 1. pol.-kom. O. Vetekivi, 2. pol.-kom. H. Lepp ja 3. pol.-kom. E. Raig. „B“ klassis tuli 1. kohale pol.-kom. R. Loosaar, 2. pol.-kom. M. Pikk ja 3. politseikomissar J. Kriisa. Kohtadele tulnud laskureile olid välja pandud auhinnad.

Peale kursuse õppetöö lõppu prefekt N. Reimo jagas välja kohtadele tulnud politseikomissaridele auhinnad. Ühtlasi pöördus kursulaste poole lühikese südamliku kõnega, milles märkis laskeasjanduse tähtsust ja selle arendamise vajadust poliitseis. Ta tänas tehtud töö eest ja soovis värskest ammutatud teadmisi ja oskusi rakendada kaasametnike edukaks väljaõppeks. Politseikomissar A. Plink andis üle kursuse juhile ja lektorile pol.-kom. A. Ottisaarele väikese mälestuseseme kaaskursuslasi.

Käesolev kursus on kolmas Tallinna-Harju Prefektuuris korraldatuist. Varem on korraldatud kursus 6.—12. detsembrini 1937. a. jaoskonna laskeinstruktoreile ja 10.—16. jaanuarini s. a. jaoskonna abilaskainstruktureile. **A. O.**

Tallinna Politseiametnike Kogu laskevõistlus

24. märtsil s. a. korraldas Tallinna Politseiametnike Kogu Laskursektsioon sõjaväe õppeasutuste laskerajal Kogu liikmeile omavahelise laskevõistluse püstoleist duell-laskmises.

Võisteldi A ja B klassis. A klassi moodustasid kõik meister-, I ja II laskurklassi kuuluvad laskurid, kuna B klassi kuulusid III ja alglaskurklassi kuuluvad laskurid. Võistlusest võttis osa 134 laskurit.

Võistlustingimused: kaugus 25 m. 10-ringiline püstkuju, püsti toetamata käelt 15 lasku, kuju ilmus kolmeks sekundiks seitsmesekundiliste vaheaegade järele.

A klassi laskuril oli lubatud võistelda iga tüüpi sõjapüstoliga, kuna B klassil oli lubatud võistelda ainult püstolist F. N. kal. 7,65, 1910. a. mudel.

Võistluse kestel oli ilm päikesepaisteline ja puhus puhanguiline tuul.

(Vt. järg lk. 213.)

Meie juubilarid

Konstaabel Pärtel Ehassalu 50-aastane.

Konstaabel Pärtel Ehassalu (end. Ehmänn) sündis 29. aprillil 1888. a. Koplirannas, Koplis. 1. apr. 1914. a. kuni 1. aug. 1918. a. teenis ta Vene sõjaväes ja võttis maailmasõjast osa veltveebina.

Eesti politsei loomisel määrati ta 23. novembril 1918 Tallinna linna miilitsa 1. jsk. ülema abijsk. Teliskoplis noor-militsonäärriks asukohaga Koplis, kus teenib siiaajani Kopli pol. jaoskonna 1. rajooni konstaablina. Kuna käesoleva aasta on seega ühtlasi 20. teenistusaasta, tuleb eriti soojalt õnnitleda lugupeetud sünipäevalast-juubilarit, kes õiglase ja kohusetruu ametnikuna on leidnud alati lugupidamist nii kohaliku rahva kui ka kaasteenijate poolt.

Sünnipäevalaps-juubilar on õnnelik perekonnapea ja 3 lapse isa.

Allkonstaabel Jüri Önnis 50-aastane.

Kuressaare politseijaoskonna allkonstaabel Jüri Önnis sündis 28. aprillil 1888. a. Saaremaal Lümanda vallas. Hariduse omandas Lümanda ministeeriumikoolis.

1911.—1918. a. teenis Vene sõjaväes, kus ülendati alam-lipnikuks.

1918. a., kui Eestis käis kibe tegevus rahvusvägede moodustamisel ja suur osa Vene sõjaväes teenivaid eesti sõjaväelasi sai loa Eestisse sõiduks, püüdis ka Önnis hankida vastava loa. Kuna roodul, kus J. Önnis teenis, oli tublisti tegemist Ukrainas tekkinud käärimiste väigistamisega ja ta hiljuti oli roodu komitee poolt valitud pataljoniülema aj. kohustetäitjaks (revolutsioon kõrvaldas senised ülemused), ei antud selleks luba. Põgenemine kodumaale õnnestus ja siia saabudes astus ta Eesti rahvusväkke. 20. nov. 1918. a. astus ta teenistusse Saaremaa Kaitseväe Staapi, kus peagi määrati sõjaväeülema ülemaks k. t. 1. veebr. 1919. a. mobiliseeriti sõjaväkke* ja määrati Saaremaa Kaitsepataljoni, mille ridades ta võttis osa ka Saaremaa mässu mahasurumisest.

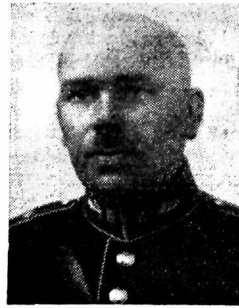
Politseiteenistusse astus J. Önnis 1. sept. 1920. a. vanem-kordnikuna. 1922. a. lõpetas rajooniülemate kursuse, mille järele teenis konstaabli kohustetäitjana ja konstaablina mitmes rajoonis. Praegu on ta allkonstaabel Kuressaare politseijaoskonnas.

Vene sõjaväes ülesnäidatud vahvuse eest on Önnisele annetatud Püha Jüri (Georgi) II, III ja IV järgu ristid ja IV järgu medal. Eesti ajast omab Vabadussõja mälestusmärgi ja Tuletõrje hõbemedali.

Kaasteenijate parimad õnnitlused juubilarile üle 50 a. künnise astumisel.

Vanem-kordnik A. Noormägi 50-aastane.

Tartu linna 1. politseijaoskonna vanem-kordnik August Noormägi sündis 14. aprillil 1888. a. Vara vallas põllumehe pojana. Hariduse omandas Saadjärve valla Voldi külakoolis, mille lõpetamisel töötas isa juures põllutööl.

P. Ehassalu.

J. Önnis.

1908. a. astus teenistusse Tartu linna riigi viinatesse, kus teenis kuni maailmasõja puhkemiseni. 1916. a. võeti sõjaväeteenistusse, teenis esmalt Tagavarapataljonis ja hiljem 726. Usnarovski polgus, tehes kaasa mitmed lahingud Dvinski all ja Kaukaasia rindel. Sõjaväeteenistusest ta vabanes 1918. a.

Sama aasta lõpul astus politseiteenistusse Tartu linna 1. politseijaoskonda, kus teenib tänini. Eeskujuliku, hoolsa ja korraliku teenistuse hindamiseks nimetati ta juba 1921. a. vanem-kordnikuks ja Vabariigi 17. aastapäeval annetati juubilarile Kaitseväe Kotkari Nõukogu poolt III klassi „Valgerist“. Käesoleva aasta lõpul täitub juubilaril samuti 20 aastat rasket politseiteenistust.

Juubilar on abielus 1911. a. saadik. Sellest abielust on tal kaks koega ja kaks tütar.

Olles alati hoolas, sõbralik, õiglane, vastutulelik ja nooruslikult elav, on juubilar võitnud mitte ükski ametkonnas, vaid ka väljaspool lugupidamist ja hindamist.

Kaasteenijad soovivad juubilarile palju õnne ja jõudu täismõõnikka astumisel.

Konstaabel K. Kaar 15 aastat politseiteenistuses.

Tallinna Politseiarestimaja konstaabel Konstantin Kaar sündis 26. augustil 1901. a. Tapa linnas raudteeametniku pojana. Üldhariduse omandas Tartu Aleksandri Gümnaasiumis. Riigiteenistusse astus jaanuarikuus 1919. a. ja politseiteenistusse 1. mail 1923. a. raudteepolitsei rajooniülemana. 10. aprillist 1935. a. teenib Tallinna-Harju Prefektuuri koosseisus ja 1. juunist 1936. a. Tallinna Politseiarestimaja konstaablina.

K. Kaar on võtnud osa ka seltskonnategevusest, olles politseiorganisatsioonide ja kaitseväe liige.

Soovime juubilarile õnne, tervist ja jõudu tema edaspidises teenistuses.

Konstaabel A. Rästase teenistusjuubel.

16. aprillil pühitses 15 aasta teenistusjuubelit V.-Maarja jaoskonna Vao 2. rajooni konstaabel Ants Rästas, keda tuntakse rahva hulgas kui ka ametialal eeskujulise töömehena. Seltskondlikus elus näeme teda kaasa löömas mitmel pool. Juubilar on korralikemaid politseinikke ümbruskonnas. Eriti agar on ta tabama tagaotsitavaid. Vabadussõjast võttis ta osa vabatahtlikuna.

A. Noormägi.

K. Kaar.

A. Rästas.

R. Maarits.

Ants Rästas sündis Peterburis 28. juunil 1901. a. Eestisse tuli koos vanematega 1908. aastal. Politseiteenistusse astus ta 1923. a. 16. aprillil kordnikuna. Hoolsa ja edasipüüdliku töömehena sai varsti van-kordnikuks, seejärel allkonstaabliks ja 1931. aastal pääses Politseikooli kõrgemasse klassi. Pärast kooli lõpetamist määrati ta teenistusse V.-Maarja jsk. Vao 2. rajooni, kus töötab käesoleva ajani.

Konstaabel Rein Maarits 15 aastat politseiteenistuses.

Vilo 3. rajooni konstaabel Rein Maarits pühitses 1. mail s. a. 15 aasta teenistusjuubelit. Juubilar sündis Vastse-Antsla vallas, Võrumaal, 7. märtsil 1897. a. Lõpetanud Urvaste kihelkonnakooli, oli ta hiljem tegev äriteenijana. Novembrikuus 1918. a. astus ta vabatahtlikuna

Eesti sõjaväkke, võttes 3. Jalaväe Polgu koosseisus osa sõjategevusest punaväe ja ka langes vääri vastu. 1921. aastal, pärast vabadussõja lõppu, astus ta abisekretärina teenistusse Vastse-Antsla vallavalitsusse, kust 1. mail 1923. aastal määrati Linnamäe-Kärgula rajooni ülemaks. Hiljem teenis Tsoorus, Värskas ja Irboskas ning käesoleval ajal Petseri-Võru Prefektuuris, Vilo 3. rajooni konstaablina.

Juubilar harrastab vabal ajal jahisporti. Tihtigi võib teda näha ruttamas metsa poole, haavlipüss õlal.

R. Maaritsat tuntakse kohusetruu, õiglase ja siira iseloomuga ametnikuna. Oma kaasteenijate vastu on ta alati lahke, lõbus ja hea seltsiline.

Kui kaasvõitlejale vabadussõjas ja praegusele kaasteenijale politseis soovin juubilarile parimat õnne, edasiseks teenistuseks püsivust, head tahet, hoogsust ja edu!

H. P.

Võistlusel saavutasid parimaid tagajärgi ja tulid kohtadele A klassis: 1) van.-agent H. Siirma 140 silma, 2) agent R. Pahka 136 silma, 3) assistent P. Sulev 132 silma, 4) kordnik M. Nõmmsalu 131 silma ja 5) konstaabel J. Känd 131 silma.

B klassis: 1) kordnik E. Aren 122 silma, 2) kordnik A. Raag 121 silma, 3) kordnik A. Lass 117 silma, 4) konstaabel A. Puppert 115 silma ja 5) assistent A. Nego 115 silma.

Võistlejate austamine ja auhindade väljajagamine toimus prefektuuri ruumes, mida toimetas prefekt N. Reimo.

Võru Politseiametnike Kogu 1937. aastal

Möödunud aastal Kogu avaldas pidevat ja rohket tööd, et arendada liikmeskonda oma kutselises töös ja pakkuda seltskondlikku meelelahutust.

Nii korraldati Võru „Kandle” seltsi saalis 27. veebruaril traditsiooniline aastapidu, mais liikmete vaheline jalgrattasõidu võistlus, samal kuul liikmete vaheline murdmaajooks, juunis — Petseris kogude vaheline murdmaajooks ja kuuevõistlus, juulis — Petseris kaitseorganisatsioonide vaheline laskevõistlus, septembris — liikmete vahelised laskevõistlused kõigist relvist ja novembris Petseri ja Võru Kogude vahelised laskevõistlused.

Ebasoodsa ilmastiku tõttu polnud võimalust korraldada liikmeskonnale ja perekonnaliikmeile jõuluõhtut, vaid selle asemele saadeti iga ametniku igale lapsele jõulupakike maiustustega.

Kogul oli aasta algul 73 liiget, lahkus 4 liiget, juurde tuli neli ja aasta lõpul oli jälle 73 liiget.

Rahaline läbikäik kasvas võrdlemisi suureks. Tänu Võru linna ja maakonna asutusele ja kodanikele, kes kõigiti kaasa aitasid ja toetasid Kogu üritusi.

1. jaanuaril 1937. a. oli kassas . . . 238 kr. 50 s

Saadi:

liikmemaksu	372	59
pidudest ja korjandusest	1166	93
toetusi ja annetusi	78	96
%% jooksvalt arvelt	24	78

Kokku . . . 1881 kr. 76 s.

Kulutusi oli:

Inventari muretsemiseks	13	50
Toetusiks teisele organisatsioonile	50	—
Võistluste korraldamiseks	245	85
Pidude korraldamiseks	454	82
Kursuste korraldamiseks	8	10
Mitmesuguseiks kuludeks	97	35

Kokku . . . 869 kr. 62 s.

Seega oli kassas 1. jaan. 1938. a. 1012 kr. 14 s.

Käesoleva aasta tegevuskavas on ette nähtud korraldada aastapidu, ujumis-, vetelpääste-, foto- ja autokursusi, mängu, võistlusi laske ja spordi alal, ekskursioone, kas Saaremaale või Soome, kõneõhtuid jne.

Käesoleva aasta eelarve on koostatud 3270 krooni summas ja on kindel lootus, et see summa ka laekub.

Kogu liikmeskonnal on Võru linnas kasutada supelmaja järve ääres ja sõudepaat.

Eraldi Kogust töötas eripõhikirja alusel abiandmise kassa. Möödunud aasta algul oli kassas rahas ja dokumentides 4570 krooni 98 s. Aasta kestel anti laene 12 584 kr., välja maksti sissemakse 4969 kr. 43 s., liikmeile % osamaksudelt 148 kr. 52 s., palgaks ja muudeks kuludeks 180 kr. 70 s. 1. jaanuaril 1938. a. oli kassaseis 6120 kr. 49 s.

Kogu juhatuses töötasid esimesel poolaastal esimehena komissar J. Pender ja teisel komissar J. Tilling, ja liikmed: abiesimees komissar K. Raag, kassapidaja poliitilise poliitsei vanem-assistent J. Mägi, kriminaal-assistent V. Kivimäe ja komissar J. Viikmaa. Abiandmise kassa asjaajajaks oli poliitseijaoskonna asjaajaja V. Koppel. **Tg.**

Kuressaare Politseiametnike Kogu üldkoosolek

Üldkoosolekust võttis osa 23 liiget. Võeti vastu Kogu 1937. a tegevus- ja kassaaruanded, 1938. a. eelarve ja tegevuskava.

Eelarve on tasakaalus kr. 520.—; suuremate kuludena on ette nähtud spordi- ja laskeala arendamise kulud kr. 180.— suuruses, surnud Lääne-Saare prefekti J. Kokla hauamärgi püstitamiseks kr. 50.—, politsei 20. aastapäeva pühitsemise kulud kr. 120.— jm.

Tegevuskavas on: Laskeala arendamiseks: omavaheliste treeninglaskmiste ja laskevõistluste korraldamine, võistlusile auhindade, täpsuslaskemoona elementide, relvaosade jne. hankimine.

Spordialal: aidata kaasa liikmete osavõtuks sportlikest üritusist, toetades sportlasi treeningu- ja muude (sõidu-) kulude osalise kandmisega, hankida ruume ja spordivahendeid, õhutada ja korraldada osavõttu vastavaist kurasist, ujumise- mängude, kergejõustiku, talvespordi jm. aladel.

Üldtegevuse ja muil aladel: arendada liikmeskonnas üksmeelt, kohusetunnet, enesedistsipliini ja seltskondlikku käitumist, tihendada sidemeid seltskonnaga ja seltskondlike organisatsiooniga; korraldada liikmeile koosviibimisi, kus esitada referaate, korraldada mängu, vaidlusi jne. Kogule oma ruumide saamisel nende sisustamiseks moodustada vastav mööbli-fond.

Kogu esimeheks on põhikirja järgi komissar A. Kurg. Abiesimeheks valiti tagasi kriminaalkomissar A. Talvik, juhatuseliikmeiks — abikomissar T. Saarepera, konstaabel P. Ojala ja asjaajaja A. Kirs. Samuti valiti tagasi revisjonikomisjon endises koosseisus.

Esindajaiks Politseiametnike Keskkogu Nõukogusse valiti kriminaalkomissar A. Talvik, esindajaiks Saaremaa Spordiliitu — abikomissar T. Saarepera ja konstaabel A. Hänni.

Eelmise aasta tegevuses ilmnis tarve eriala-sektsioonide järele, mispärast üldkoosolek otsustas kutsuda ellu laske- ja spordisektsiooni, valides ka neile ajutised juhatajad.

Kogu toetajate liikmete liikmemaksuks 1938. a. määrati kr. 2.—. Liikmete poolt Abiandmise Kassasse ametnike isiklikele arveile makstud ja üle põhipalga ulatuvailt summadel otsustati maksta 2% ja kassast antavailt laenu-delt võtta 3% aastast.

Autasu parimaile kaastöölisile Vabadus- sõja mälestuste kogumise eest 1937.-38. a.

Sõjaarhiivi varasalved kasvavad

Eelmiste aastate eeskujul kogub Vabadus-sõja Ajaloo Komitee oma üleriigilise kaastööliste võrgu kaudu Eesti riikliku iseseisvuse võitlusajastu (1917—1920. a.) ja eriti vabadus-sõja ajaloo materjale. 1937/38. eelarveaastal rikastus Sõjaarhiiv isiklike mälestuste ja muu ajaloomaterjaliga 22.759 lehe võrra. Kaastööd saatsid 125 kaastöölislit 320 korral.

Auhindu määrati 23 parimale kaastöölisele. Üldse jagati auhindadeks rahas kr. 350.— ja teost „Eesti Vabadussõda 1918—1920“ — 16 eksemplari, linases köites. Rahalisi auhindu määrati 12 kaastöölisele järgmiselt:

I auhind (Kr. 50.—) — E. Bachval (Narva) ja S. Baumann (Soldino); II auhind (Kr. 40.—) — E. Toome (Rakvere) ja S. Saamann (Tapa); III auhind (Kr. 25.—) — Ch. Volmer (Tallinn) ja P. Villemi (Tallinn); IV auhind (Kr. 20.—) — A. Kirsipuu (Tartu), A. Rõõm (Tallinn), J. Pert (Tallinn), A. Landström (Nõmme), A. Hinno (Tallinn) ja H. Järva (Tallinn).

Teos „Eesti Vabadussõda“ määrati 11 kaastöölisele: I ja II köide — A. Mikk (Viljandi), H. V. Dahl (Tallinn), S. Kütman (Räpina), A. Thalus (Kallivere) ja A. Palginõmm (Märjamaa); I köide — J. Sirp (Vohnja), G. Rei (Pillistvere), G. Tasuja (Kiltsi) ja J. Polikarpus (Viljandi); II köide — M. Madissoo (Are), A. Brakel (Nõmme).

Ka 1938/39. eelarveaastal Vabadussõja Ajaloo Komitee määrab parimaile kaastöölisile rahalisi ja muid ergutustasusid.

Varasalve suurimaid ülesandeid on Eesti iseseisvuse võitluste (1917—1920) sündmuste jäädvustamiseks kokku koguda ja alal hoida selle ajastu ajaloomaterjalid. Nende hulgas omavad erilise tähtsuse isiklikud mälestused, mis aitavad suurel määral täiendada ja elustada kohati lünklikke arhivaale. Seda silmas pidades pöördume kodanike poole palvega saata Vabadussõja Ajaloo Komiteele (Sõjaministeerium, Tallinn) selle ajastu isiklike mälestusi, kirju, dokumente, päevikuid, müürilehti, lendlehti, ajalehti jm. jäävaks alalhoidmiseks Sõjaarhiivis, või anda neid Komiteele ärakirjade võtmiseks. Materjalide saatmiseks Komiteele saadetakse soovijaile sellekohane aadress-blankett, mille pealekleepimisel kirjale või pakile saatjal ei tule kanda postikulu.

Vabadussõja Ajaloo Komitee.

Politseiametnike pensionest ja teenistusvanuse tasust

Politseiametkonnas teenib praegu rida ametnikke kordnike ja kõrgemate ametnike kohtadel, kes Vabariigi esimesel aastakümnel ja ka hiljem teenisid nn. vabapalgaliste ametnikena väljaspool koosseisu, kusjuures neile teenistustasud maksti riigi, omavalitsuste ja eraettevõtete poolt selleks deponeeritud summadest. Nimetatud teenistuse aeg neil ametnikel on nii pensioni kui ka teenistusvanuse arvestamisel kutsunud esile arusaamatusi, mispärast ei ole huvitusest märkida järgmist:

„Politseikordniku pensioniõigusliku teenistusaaja arvutamisel jättis Haridus- ja Sotsiaalministeerium arvestamata aja, mil kordnik oli teenistuses eralepingu alusel Riigi Trükikoja juures vabapalgalise kordnikuna väljaspool koosseisu.

Riigikohus tühistas ministeeriumi otsuse järgmisil kaalutusil: Politseiasutiste kujundamise määruse (RT 177/178 — 1925) § 1 järgi politsei on riigivõimu täidesaatev organ, mis kuulub Siseministeeriumi ametkonda. Politseiametnike hulka kuuluvad ka kordnikud, kes sama määruse § 37 järgi kinnitatakse ametisse ja vabastatakse ametist prefekti poolt. E. S. oli Riigi Trükikotta kordnikuks määratud ja sellest ka vabastatud prefekti käskkirjadega. Politseiteenistus on riigiteenistus, ning politseikordnik on riigiteenija. On ta aga riigiteenija, siis ta peab seisma politseiasutuste koosseisudes, sest Riigiteenistuse sead. § 1 järgi riigiteenija ei saa seista väljaspool koosseisu. Et E. S. oli Riigi Trükikoja kordnikuna, siis pidi ta seisma politseiasutuste koosseisus, kui ta aga millegipärast ei olnud arvatud koosseisu, siis see asjaolu ei või temalt võtta neid õigusi, mis tal kui riigiteenijal seaduse järgi on (Adm. t. 132 — II, 29. V/9. VI 1936).“

Selles Riigikohtu otsuses on selgesõnaliselt väljendatud, et politseiteenistus on riigiteenistus ja politseikordnik (ametnik) on riigiteenija vaatamata sellele, kas ta on koosseisus või mitte.

Riigiteenijate tasude seaduse (RT 1935, 31, 262) § 6 järgi saavad riigiteenijad peale palga teenistusvanuse tasu selle seaduse lõpu lisatud tabelis näidatud määral jne. Sama seaduse § 8 loetletakse, missugune teenistusaeg kuulub arvele võtmisele teenistusvanuse tasu õigusliku aja arvutamisel. Selle paragrahvi p. 1 järgi kuulub muu hulgas arvestamisele teenistus riigiasutis kuupalgalise ajutise töäjuna. Kuna eelpooltähendatud politseiametnikud on tegelikult kuupalgalised ajutised töäjund-riigiteenijad, siis tuleb järeldada, et 1) nemad on õigustatud saama ka teenistusvanuse tasu ja 2) säärase „vabapalgalise“ politseiametniku teenistusaeg tuleb arvesse võtta teenistusvanuse õigusliku aja arvutamisel.

E. T.

Kaitseseisukorra seadus uuendati.

Riigi Teatajas nr. 40 — 1938 on avaldatud Kaitseseisukorra seadus, mis antud Riigihoidja dekreedina 11. aprillist s. a. Tähendatud seadus, asendades seni kehtinud Kaitseseisukorra seaduse ühes kõigi muudatuste ja täiendustega ning Riiklikule korrale ja avalikule julgeolekule ohtlikkude isikute kinnipidamise seaduse, jõustus 22. aprillil s. a.

Uue Kaitseseisukorra seaduse andmine oli vajalik kehtiva Põhiseaduse seisukohast, kuna viimase eeskirjad erinevad tunduvalt endise Põhiseaduse eeskirjadest.

Uus seadus, märkides kaitseseisukorra eesmärgina riigikaitse ning riigi sisemise julgeoleku ja avaliku korra kaitse teostamise soodustamist, sisaldab eeskirju kaitseseisukorra kehtimahakkamise korra ja kaitseseisukorrast tingitud tegevust juhtivate organite ning nende õiguste ja kohuste kohta.

Vastavalt kehtivale Põhiseadusele on uue seaduse järgi kaitseseisukord oma kehtimahakkamise ja lõppemise seisukohalt kahesugune: 1) kaitseseisukord rahu ajal ja 2) kaitseseisukord mobilisatsiooni väljakuulutamist kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni. Esimesel juhul kuulutab kaitseseisukorra välja Vabariigi President tähtajaga mitte üle ühe aasta ja Riigikogul on õigus seda otsust kinnitada või kinnitamata jätta, kusjuures viimasel juhul kaitseseisukord kaotab kehtivuse Riigikogu otsuse väljakuulutamisega. Teisel juhul hakkab kaitseseisukord kehtima automaatselt mobilisatsiooni väljakuulutamisega ja kehtib kuni demobilisatsiooni lõpu väljakuulutamiseni.

Kehtivuse territoriaalselt ulatuselt võib kaitseseisukord rahu ajal olla kahesugune: 1) ulatusega kogu riigi territooriumile ja 2) ulatusega ainult riigi territooriumi üksikule osile. Mobilisatsiooni väljakuulutamisega hakkab kaitseseisukord kehtima kogu riigis.

Kaitseseisukorrast tingitud tegevuse juhtimise ja korraldamise seisukohast uus Kaitseseisukorra seadus teeb vahet üld- ja otsese juhtimise vahel. Üldise juhtimise all seaduses on mõeldud üldeeskirjade ja -korralduste andmist, kuna otsese juhtimise all — tegevust nende üldeeskirjade ja -korralduste piires. Üldjuhtimist teostab Siseminister või juhul, kui Vabariigi President on nimetanud ametisse Sõjavägede Ülemjuhataja — siis Siseministri asemel Sõjavägede Ülemjuhataja; sel puhul Siseminister enam ei tegele kaitseseisukorrast tingitud küsimustega. Otsest juhtimist teostab Sisekaitseülem, kelle nimetab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi President kaitseseisukorrast tingitud tegevuse üldjuhi poolt esitatud kandidaatide hulgast. Vabariigi President võib Sisekaitseülema ülesanded panna ka mõnele ametiisikule.

Eeltähendatud tegevuse juhtimise korraldusega on sisekaitsealane normatiivne ja eksekutiivne võim lahutatud, mis senise Kaitseseisukorra seaduse järgi kuulus ühele isikule.

Siseministri võimkonda uue seaduse järgi kuulub: määruste andmine igasuguse tegevuse või käitumise kohta, mis võib ohustada riigi julgeolekut ja avalikku korda või takistada riigikaitse ning riigi sisemise julgeoleku ja avaliku

korra kaitse teostamist; õigus panna kehtima määruste rikkumise eest karistusena vangimaja või aresti mitte üle kolme kuu või rahatrahvi mitte üle 3.000 krooni ühes keeluvastasel siseseatud, hoitud või kantud asjade konfiskeerimisega; õigus eraldada üldisest kohtualluvusest ja anda Sisekaitseülema või selleks määratud ametiisikutele otsustamiseks administratiivkorras süüteoasju, millede eest seaduses ettenähtud karistused ei ületa eelnimetatud karistusmäärasid; õigus anda sõjaväekohtutele arutamiseks neid kaitseisukorra piirkonnas toimepandud süüteoasju, mis Kaitseisukorra seaduse alusel ei allu sõjaväekohtutele; õigus anda üldisi juhtnööre ja teha korraldusi vastavaile ametiisikutele kaitseisukorrast tingitud tegevuse alal ja õigus tühistada Sisekaitseülema otsuseid, andes need tarbe korral temale uuesti otsustamiseks.

Sõjavägede Ülemjuhataja võimupiirid on kahesugused: 1) rahu ajal ja 2) mobilisatsiooni väljakuulutamisel kuni demobilisatsiooni lõpuni. Esimesel juhtumil omab Sõjavägede Ülemjuhataja kõik need õigused, mis Siseminister, ja pealeselle õiguse vabastada ametist riigiteenijaid ja omavalitsuse ametiisikuid, kes ei ole nimetatud ametisse Vabariigi Presidendi poolt, samuti Sõjamineisteriumis teenivaid riigiteenijaid-ametnikke ning õiguse nõuda andmeid kaitseisukorda kuulutatud piirkonnas asuvailt riigi- ja omavalitsusasutusilt ametiisikute ametisse nimetamise kohta ja avaldada oma arvamust nende isikute suhtes. Teisel juhtumil on Sõjavägede Ülemjuhataja õigused laiemad. Peale eeltähendatud võimupiiride omab ta siis õiguse: määrata määruste rikkumise eest karistusnormidena vangimaja või aresti mitte üle kaue kuu või rahatrahvi mitte üle 10.000 krooni; eemaldada ametikohuste täitmisest ka Vabariigi Presidendi poolt ametisse nimetatud ametiisikuid, välja arvatud need, kelle Vabariigi President on ametisse nimetanud eriõiguse; panna sõjalisest tegevusest tingitud vajaduse korral Sisekaitseülemale kuuluva võimu täieline või osaline teostamine iseseisvalt teotsevate väekoondiste, samuti ka sõjaväeringkondade ülemaile neile teotsemiseks määratud tegevuspiirkonnas; panna kehtima riigikaitse teostamise ning riigi sisemise julgeoleku ja avaliku korra kaitse soodustamiseks vajaduse korral oma võimuga ka niisuguse erakorralise korralduse, mis Kaitseisukorra seaduses ei ole ette nähtud.

Sisekaitseülem on uue seaduse järgi, nagu juba eelpool märgitud, kaitseisukorrast tingitud tegevuse otsene juht, kes teotseb kaitseisukorda kuulutatud piirkonnas Siseministri või Sõjavägede Ülemjuhataja poolt antud sellekohaste määruste või vastavate juhtnööride ja korralduste kohaselt. Sisekaitseülema tööparaadiks temale pandud ülesannete teostamisel on Politseitalitus, kui Vabariigi President ei ole seda teisiti otsustanud. Mis puutub Sisekaitseülema võimupiiridesse, siis, välja arvatud normatiivne võim, mis uue seadusega on Sisekaitseülemalt ära võetud, on tema võimupiirid üldjoontes samasugused, nagu need olid senise Kaitseisukorra seaduse järgi. Mõnel alal on uue seaduse järgi, võrreldes senise seadusega, piiratud Sisekaitseülema võimupiire. Nii võib Sisekaitseülem uue seaduse järgi sulgeda õpetusasutusi vaid kindlaks tähtajaks ja võtta kinnis-

varasid, ettevõtteid või ettevõtete üksikuid käitisi sundvalitsemisele ja panna vallasvara aresti alla juhtumil, kui tähendatud varasid, ettevõtteid, käitisi või neist saadud sissetulekuid nende omanikud või valdajad kasutavad kuritegelise eesmärgiga või kui nende hooletu juhtimise või valitsemise tõttu võib tekkida tagajärgi, mis on ohtlikud riigi julgeolekule või avalikule korrale. Senise seaduse järgi Sisekaitseülema võim sel alal oli piiramatu.

Sisekaitseülem annab aru oma tegevusest Siseministrile, või juhtumil, kui ametisse on nimetatud Sõjavägede Ülemjuhataja, siis viimasele. Sisekaitseülema korralduste ja otsuste vastu võidakse kaevata vastavalt kas Siseministrile või Sõjavägede Ülemjuhatajale, kelle otsused kaebuste kohta on lõplikud.

Seni seaduse järgi Sisekaitseülem võis ise osa oma võimu delegeerida ka sõjaväeülemaile või kodanlikele ametiisikutele, uue seaduse järgi Sisekaitseülem ei saa seda teha, vaid temale kuuluva võimu osalist teostamist selleks määratud ametiisikutele võib panna ainult Vabariigi President. Erandina sellest üldreeglisest võib Sõjavägede Ülemjuhataja mobilisatsiooni ja sõja korral Sisekaitseülemale kuuluvat võimu delegeerida iseseisvalt teotsevate väekoondiste ning sõjaväeringkondade ülemaile.

Kodanlikud ametiisikud ja sõjaväeülemad, kellele pandud Sisekaitseülema võimu osaline teostamine, teotsevad kaitseisukorda kuulutatud piirkonnas riigi sisemise julgeoleku ja avaliku korra kaitse alal neile antud õiguste piires. Seejuures neil on õigus teha korraldusi esialgselt kinni pidada, kuid mitte rohkem kui kaks nädalat Siseministri või Sõjavägede Ülemjuhataja poolt antud sellekohaste juhtnööride kohaselt ja ulatuses, kõiki isikuid, kellede kohta on põhjendatud kahtlus süüteo või teos, mis on ohtlik riigikaitsele või riigi sisemisele julgeolekule ja avalikule korrale, või kaasaatamises tähendatud süütegudele või tegevusele. Tähendatud kinnipidamisõiguse omavad kaitseisukorda kuulutatud piirkonnas ka politseiprefektid, poliitilise ja kriminaalpolitsei komisсарid või nende asetäitjad. Kahenädalast kinnipidamise tähtaega võib Sisekaitseülem pikendada.

Kodanlikud ametiisikud ja sõjaväeülemad annavad aru oma tegevusest Sisekaitseülemaile, kellele võidakse kaevata ka nende otsuste ja korralduste vastu.

Uus kodakondsuse seadus

Riigihoidja dekreedina 11. aprillist s. a. anti Kodakondsuse seadus, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 39 — 1938. Uus seadus jõustub 1. juulil s. a., mis ajast kaotavad kehtivuse seni kehtinud Kodakondsuse seadus, Kodakondsuse astumise sooviavalduse pealt võetava maksu seadus ja seadusandliku delegatsiooni poolt 17. detsembril 1919. a. vastuvõetud kodaniku vanne (riigi kodakondsusse astumisel).

Uus Kodakondsuse seadus, olles üldjoontes rajatud samadele põhimõtetele kui senine seaduski, toob vastavalt tegeliku elu nõudeile rea muudatusi ja täiendusi seni kehtinud korda.

Uue seaduse järgi loetakse Eesti kodanikeks: 1) isikud, kes enne selle seaduse jõustumist on

tunnustatud või võetud Eesti kodanikeks; 2) isikud, kes tunnustatakse Eesti kodanikeks Eesti Vabariigi poolt sõlmitud rahvusvaheliste lepingutega; 3) lapsed, kes on sündinud ajal, kui nende isa oli Eesti kodakondsuses; 4) pärast isa surma sündinud lapsed, kui lapse isa oli surma silmapilgul Eesti kodakondsuses; 5) vallaslapsed, kui ema lapse sündimise ajal oli Eesti kodakondsuses; 6) Eestis sündinud lapsed, kui isa lapse sündimise ajal oli kodakondsuseta; 7) Eestis sündinud vallaslapsed, kui ema lapse sündimise ajal oli kodakondsuseta; 8) Eestis leitud lapsed, kuni ei ole tõendatud nende kuuluvust mõne teise riigi kodakondsusele; 9) lapsed Eesti naiskodaniku abielust teise riigi kodanikuga, kui tähendatud abielu on tühistatud Eestis.

Eesti kodakondsuse uue seaduse järgi omandavad: 1) välismaalasest naisisikud abiellumisel Eesti kodanikuga; 2) välismaalasest naisisikute alla 18-aastased lapsed nende ema abiellumisel Eesti kodanikuga, kui lapsed jäävad ühes emaga alaliselt elama Eestisse; 3) Eesti kodaniku poolt seadustatud lapsed; 4) Eesti kodaniku poolt lapsendatud alla 18-aastased välismaalased; 5) Eesti kodakondsusse kuuluva isa poolt tunnustatud lihased vallaslapsed, kelle ema on välismaalane; 6) naturalisatsioonil korras Eesti kodakondsusse astunud isikud; 7) seaduses ettenähtud korras Eesti kodakondsusse tagasiastunud isikute naised ja alla 18-aastased lapsed või naisisikute alla 18-aastased vallaslapsed. Välismaalasega abiellunud, alaliselt Eestis elutseva Eesti naiskodaniku lapsed omandavad Eesti kodakondsuse, kui nad 18-aastaseks saades ühe aasta kestel ei teata Eestis viibides vastavale linnapeale või maavalitsuse esimehele, välismaal viibides Eesti diplomaatilisele esindajale, kutsekonsulile või Siseministrile, et nad soovivad säilitada oma isa kodakondsuse. Samuti omandavad Eesti kodakondsuse eeltähendatud alusel ja korras lapsed Eesti naiskodaniku abielust teise riigi kodanikuga, kui tähendatud abielu on lõppenud mehe surmaga, abielulahutusega või abielu välismaal on tühistatud.

Uues seaduses on peetud kinni põhimõttest, et keegi ei või samal ajal olla rohkem kui ühe

riigi kodakondsuses, kuivõrd praegane olukord, kus ühise rahvusvahelise kokkuleppe puudumisel üksikute riikide normid kodakondsuse alal on üksteisele vastukäivad, võimaldab selle põhimõtte järjekindlat teostamist. Sellest põhimõttest lähtudes seadus määrab, et välismaalane, kes soovib astuda Eesti kodakondsusse naturalisatsiooni korras, peab ise loobuma oma senisest kodakondsusest, kuigi välisriigi seadusandluse järgi ta senine kodakondsus jääb püsima.

Teisest küljest uus seadus taotleb vältida kodakondsusetust, määrates, nagu juba eelpool märgitud, et kodakondsuseta isiku Eestis sündinud laps loetakse Eesti kodanikuks ja et Eesti kodakondsusest vabastamise puhul jõustub kodakondsusest vabastamise otsus ainult siis, kui Eesti kodakondsusest vabaneja esitab tõendi, et ta on vastu võetud teise riigi kodakondsusse.

Senise seaduse järgi Eesti kodakondsuse kaotamine toimub kodakondsusest vabastamisega, uue seaduse järgi Eesti kodakondsus kaob kahel viisil: 1) Eesti kodakondsusest vabastamisega ja 2) Eesti kodakondsusest väljaheitmisega. Väljaheitmist kohaldatakse: 1) isikute kohta, kes on astunud välisriigi kodakondsusse, ilma et nad seaduses ettenähtud korras oleksid vabastatud Eesti kodakondsusest; 2) isikute kohta, kes on astunud välisriigi riigi- või sõjaväe teenistusse Vabariigi Valitsuse loata; 3) isikute kohta, kes Vabariigi Valitsuse loata kuuluvad sõjaväelisel korraldatud või sõjalisi harjutusi harrastavasse välismaiseisse organisatsioonesse.

Kodakondsusest vabastamine kui ka väljaheitmine ei käi vabastatava isiku või väljaheidatud isiku üle 18-aastaste laste, samuti ka mitte naise kohta, kui viimane ei avalda soovi Eesti kodakondsusest lahkumiseks.

Tähtsaimaks uuenduseks uues seaduses on Eesti kodakondsusse vastuvõtmise ning Eesti kodakondsuse kaotamise küsimuste andmine Vabariigi Valitsuse otsustada. Tähendatud muudatusega on seaduses rõhutatud riigi kodanikuõiguste andmise või selle kaotamise suurt riigipoliitilist tähtsust.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 418-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. Tellimishind: aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—, üksiknumber 30 snt. Kuulutuste hinnad: 1/2 lk. Kr. 60.—, 1/4 lk. Kr. 30.—, 1/8 lk. Kr. 15.—, 1/16 lk. Kr. 7.50.—. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Pea- ja vastutav toimetaja: A. Lüt. Tegev toimetaja: H. Paldvere. Väljaandja: Politseiametnike Keskkoog.

Mercantile

HELSINGI

Peaesindaja Eestis

Väliskaubanduse Agentuur

E. Siirak, Heintare & Ko

Pärnu 38-6. Telefon 446-09.

Müüb nahatööstustele: Lõuna-Ameerika, India, Austraalia, Uus-Meremaa j. n. e. toornahku.

Ainumüüjad: E & O, India Kipsnahad
Swift Company frigorific nahad
Wilcox, Mofflin Ltd., Austraalia nahad

VIGASTATUD SÕJAMEESTE ÜHINGU TALLINNA OSAK.

Tallinn, Nunne tän. 7, telefon 470-59

RÄTSEPATOOKODA

POLITSEINIKELE soodsail tingimusil
vormi- ja erariiete valmistamine.

Töö kiire, korralik ja vastupidav.

KINGSEPATOOKODA

Igasuguste jalanõude valmistamine.
Parandused soovikorral 1/2 t. jooksul

Soodsad maksutingimused.

EHITUSE A-S. BETON

TALLINN, PÄRNU MNT. 6-40. * KÕNETRAAT 412-83

Teostab igasuguseid **betoon-, raudbetoon-** ja
hoonetehitusi.

Valmistab projekte ja eelarveid.

M A N

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-NÜRNBERG AINUESINDAJA EESTIS

K.-M. INS.-TEHN. B. W. SCHMIDT & KO

TALLINN, RAUA TÄNAV 46-4. * TELEFON 303-27.

Tarvitage maailmakuulsat inglise plekki

«L I O N» (Lõvi)

*Esindajad: RABONE PETERSEN & KO LTD.
Birmingham*

*E e s t i s: W. J A E G E R, T a l l i n n, P i k k 36
Telefon 434-93*

*Meie valikurikkast laost leiate alati soodsatel maksutingimustel
foto-, jahi- ja elektritarbeid.*

Vidrik Särg & Ko

Tartu, Võidu 10. Telefon 78

Fotoamatöör- ja elektriinstallatsioonitööde vastuvõtt. Müük suurel ja väikesel arvul.

A-S. TELLISKIVI TEHASED

Peakontor: Tallinn, Sakala 36-3. Telef. 484-39, 436-04 ja 436-47. Tehased: Aseris ja Pärnus.
Tehaste postiaadressid ja telef.: Aseri p.-ag., telef. Aseri 4. Pärnu, postk. 98, telef. Pärnu 380-a.

Valmistavad: Ehitustelliskive, põllutorusid mitmesugustes mõõtudes.

EESTI TRÜKIVÄRVIVABRIK

LOUIS NICOT

Tallinn, Vabriku 12, tel. 439-58.

Müüme suurel arvul värsket välismaa puuvilja: **apelsine, sidruneid, panaaned, viinamarju ja pirne.**

Võtame komisjonimüügile kodumaa puuvilja ja marju. Maksame päevakohast hinda.

Eesti Metsa- ja Aedvilja Ühisus

Kontor: Tallinn, V. Posti 6-11, telef. 410-18. Ladu: Tatari 8.

Tarvitage kõrgeväärtuslikku

„MELANGE“

KODUMAA KOHVI,

mis oma headuselt ja odavuselt on välismaa kohvist mitmeti parem ja kasulikum.

Kroonitud kõrgemate auhindadega.

Nõudke! Müügil kõikjal!

Tööstus ja ladu: Tartus, Aia 32, telefon 1-76.

U-Ü. „MAJA“, Tartus, Rila tän. 49, telefonid 16-17 ja 400.

Pakub odavalt:

Mootorrattaid, jalgrattaid, mootor-jalgrattaid, ehitusmaterjale, vesivarustusi ja elektrisõeseadeid.

Nahavabrik **A-S. E. M. Uswansky ja Pojad**

Tallinna ladu: Veneturg 3, telefon 304-49.

Vabrik: Tartus, Kaluri 45, telefon 1-22.

Petseri ladu: Kaubarida, telefon 1-23.

HIND 30 SENTI

Tarvitage inglise

SHELL – petrooleumi

SHELL – bensiini

SHELL – gaasõli

SHELL – määrdeõlisid

SHELL – määrderasve

SHELL – autoõlisid

Ainult SHELL'ile võite kindel olla!

SHELL COMPANY OF ESTONIA, LTD.

Tallinn, Merepuiestee 17 • Telefon 477-09

On kindlakstehtav tõsiasi, et kodumaa tekstiilkaupade tarvitamisega aitame kaasa kodumaa tööstusliku toodangu edenemisele ja võimaldame tööd suuremale tööliste hulgale, seepärast tarvitame ainult kodumaa tekstiilsaadusi.

NARVA KALEVI MANUFAKTUURI

saaduste headuse tagab tema

100 – aastane edurikas tegevus